

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

په رښتیا سره لمونځ پر مؤمنانو په ټاکلي وخت کې فرض کړل شوی دی

لمونځ ښکاره معراج د زړه دی هم رحمت درباندي اوري
په حضور د چاولاړيې څه کوي څوک درته گوري

د حنفی فقهی له دیدگاه څخه

د لمانځه اثبات او صحت

مؤلف:

جان محمد کاکړ "کندهاری"

۱۳۸۸ لمریز کال دوهم چاپ

Ketabton.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د کتاب ټول چاپي حقوق د لیکوال او خپرندوی سره خوندي دي

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم	:::	د لمانځه اثبات او صحت
لیکوال	:::	جان محمد کاکړ "کندهاری"
سمون	:::	مولف پخپله
کمپوز	:::	مولف پخپله
خپرندوی	:::	فیضي کتب خانه
د چاپ کال	:::	۱۳۸۸ دوهم چاپ
د چاپ شمېر	:::	زر ټوکه

فهرست

۱. لمونخ ۶
۲. په اسلام کي د لمونخ مرتبه ۱۲
۳. اودس ۱۸
۴. د اودس فرضونه ۲۰
۵. د اودس سنتونه ۲۰
۶. د اودس مستحبات ۲۱
۷. د اودس آداب ۲۲
۸. د اودس نقلونه شپړدی ۲۲
۹. د اودس منهيات اته دی ۲۳
۱۰. د اودس تازه کولو طریقه ۲۴
۱۱. پرموزو مسح کول ۲۸
۱۲. تیمم ۳۰
۱۳. د اودس ماتونکي ۳۲
۱۴. د حیض بیان ۳۳
۱۵. غسل ۳۳
۱۶. د غسل شپړ سنتونه ۳۴
۱۷. د غسل کولو طریقه ۳۴
۱۸. د غسل اقسام ۳۵
۱۹. د لمانځه شرطونه ۳۷
۲۰. د لمانځه فرضونه ۳۸
۲۱. د لمانځه واجبات ۳۸
۲۲. د لمانځه سنتونه ۴۰
۲۳. د لمانځه مستحبات ۴۲
۲۴. د لمانځه مکروهات ۴۵

۲۵. د لمانځه مفسدات ۴۶
۲۶. د سهوي سجدي ۴۷
۲۷. د لمانځه لفظي ترجمه ۴۸
۲۸. د لمانځه ادا کولو صحيح طريقه ۵۵
۲۹. په امام پسي په جماعت لمونځ کول ۶۲
۳۰. لاحق او مسبوق ۶۴
۳۱. د په لمانځ کي د قرآن قرأت ۶۷
۳۲. د وتر لمونځ ۶۹
۳۳. د جماعت د لمانځه فضيلت او تاکيد ۷۰
۳۴. د قضاء شوو لمونځونو د بيا راگرځولو طريقه ۷۴
۳۵. د جمعي لمونځ ۷۷
۳۶. د جمعي د لمانځه د وجوب شرطونه ۷۹
۳۷. د جمعي د لمانځه د صحت شرطونه ۷۹
۳۸. مسافره لمونځ ۸۱
۳۹. د تراويح لمونځ ۸۷
۴۰. د اخرونو لمونځونه ۸۹
۴۱. د جنازې لمونځ ۹۴
۴۲. سنت او نفل لمونځونه ۱۰۰
۴۳. تحية الوضوء ۱۰۲
۴۴. صلوة الاشراف ۱۰۲
۴۵. تحية المسجد ۱۰۲
۴۶. صلوة الاوابين ۱۰۳
۴۷. صلوة التهجد ۱۰۳
۴۸. صلوة التسييح ۱۰۳
۴۹. په کوم وخت کي لمونځ ماتول جائز دي ۱۰۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي فرض على عباده الصلوة وجعلها كتاباً موقوتاً والصلوة والسلام على نبيه الذي قال الصلوة عماد الدين من اقامها فقد اقام الدين ومن هدمها فقد هدم الدين وعلى آله وصحبه ومن تبع هداهم الى يوم الدين .

اما بعد: غاره ايسودل و اوامرو ته د لوى او مهربان خداى ﷺ او د ټولو هغو احكامو منل چي د الله ﷻ او د ده د رسول حضرت محمد ﷺ له طرفه څخه دي اسلام ورته ويل كيږي. د الله تعالى ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دا اوامر اساساً پر پنځو برخو ويشل شوي او هري برخي ته يې فريضة ويل كيږي چي په رأس كې يې كلمه طيبه ده.

”لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ“

څرنګه چي دغه كلمه د اسلام د پاک او سپيڅلي دين اساس او بنسټ ټاکل شويده نو د بزرګۍ ، عظمت او برکت په خاطر له څلورو (۴) خواؤ څخه يې هر طرف په يوه اساسي ستون باندې تګيۀ دى چي دغه ستنى يې لمونځ کول، روژه نيول، زکات ورکول او د کعبې شريفې زيارت (حج) کول دي چي دا څلور

واړه فرض او هريو يې جدا تفصيل لري، د الهي فيوضاتو څخه ډک او د انسانانو د گټو په خاطر راليرل شوي دي او د کلمه طيبي سره د اسلام د پاک دين پنځه اساسي فريضي تشکيلوي.

څرنگه چې د اسلام دين داسې تنظيم شوي دي چې پر سريې کلمه طيبه او هغه بيا پر څلوروستو ولاړه ده نو سوال پيدا کېږي چې دا څلور واړه ستنې پر څه شي ولاړي دي؟ هغه بڼه اخلاق (حسن اخلاق) دي، حديث شريف دی چې عليه الصلوة والسلام فرمايي:

بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

زه د بنو اخلاقو د تکميل او بشپړولو د پاره را استول شوی يم. په محمدي کرنلاره کې د توحيد نه وروسته لمونځ فرض گڼل شوی دی چې د دغه کتاب هدف هم د لمانځه په باب بنوونه ده.

لمونځ: په اسلام کې لمونځ د عبادت هغه لمړی رکن دی چې دا رکن پر امير، غريب، زور، ځوان، نر، بڼځه، روغ او ناروغ ټولو يوشان فرض دی.

لمونځ هغه يوازنی عبادت دی چې په هيڅ کوم حالت کې له هيڅ چاڅخه نه ساقط کېږي، که دا فرض څوک په ولاړه نشي ادا کولای نو په ملاسته دي يې ادا کړي او که يې په خوله نشي ادا کولای نو په اشاره دي يې ادا کړي، او که د ډير مجبوريت په وخت کې څوک دريدلای نشي نو د تگ او تلو په حالت کې دي

ادا کړي او څوک چي د سپرلی په کوم سخت حالت کي وي نو کومي خواته چي موقع وي هغې خوا ته دي مخ کړي او خپل لمونځ دي ادا کړي.

لمونځ څه شي دي؟ د خپل خالق په حضور کي د مخلوق د خپل زړه، ژبي، لاسونو او پښو په ذریعه د بندگۍ او عبودیت اظهار، د هغه رحمن او رحیم یا د او د هغه د بې انتها احسانونو شکریه، د ازل د حسن حمد او ثنا او د هغه د لویی او عظمت اقرار دی، لمونځ دخپل محبوب سره د خپل محبوب روح خطاب دی، لمونځ د مولا په حضور کي د جسم او جان بندگي ده، لمونځ د باطني احساساتو د نیاز او عذروړاندی کول دي او زمونږ د زړه د ساز فطري ترانه ده، لمونځ د خالق او مخلوق په منځ کي د تعلق غوټه او د علاقې شیرازه ده، لمونځ د روح تسکین، د ناقرار زړه تشفی، او د مایوس زړه دارو دي، لمونځ د فطرت آواز او د احساس او اثر منونکي طبیعت د زړه چیغه ده، لمونځ د ژوندانه حاصل او دهستی خلاصه ده.

و کوم غیر طاقت یعنی داسی طاقت ته چي نه لیدل کیږي سر ایښودل او د هغه په حضور کي دعا او فریاد کول او د هغه څخه په مشکلاتو کي تسلی موندل د انسان فطرت دی، داسي معلومیږي چي د زړه په اعماقو کي یو داسي ډول ساز شته چي پر

هغه نامعلومي ځوتي ولگيږي نو هغه تل ږغيږي يا په بل عبارت په ږغيدلو پيل کوي او همداد اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ^ط فطري ځواب دی.

قران ځای په ځای د انسانانو د دغه فطري حالت نقشه کښلی ده او دا پوښتنه يې کړيده چي هر کله پر تاسي مصيبتونه راضي او يا تاسو په سمندرونو له طوفان سره مخامخ کيږئ يا ستاسو بيړۍ او جهازونه په گردابونو کښي ايساريږي او بنديږي نو په دغه راز وختونو کي د الله نه سوا بل څوک دی؟ چي تاسو ورته نارې ووهئ.

لنډه دا چي د انسان ټنډه تل پنخپله د يو داسي مسجود په تلابن او سيږي چي دهغه په مخ کي دي ټيټ شي او د زړه نياز دي ورته وړاندی کړي، او د خپل د زړه هيلي ورته عرض کړي، لنډه دا چي عبادت د همدې فطري مطالبې ځواب دی، که دانه وي نو د انساني روح د جنون د جوش علاج يو ناممکن کار دی.

که يو مذهب ډير زيات وحشي هم وي نو په هغه کي هم د فطرت د دغه آواز د تسلي د پاره د عبادت ځيني لږ او ډير دودونه او مقررات موجود وي، پس نو آسماني مذهبونه لدې کار څخه څرنگه خالي کيدای شي.

د نړۍ په هر آسماني مذهب کي د پاک خداي ﷻ د يادولو

حکم او د هغه د یادولو ځیني مراسم او مقررات موجود دي، که په اسلام کي حمد او تسبیح شته نو په یهودیانو کي دعا او په پارسیانو کي زمزمه او په هندوانو کي بهجن موجود دي او په شپه او ورځ کي د دې فریضې د ادا کولو د پاره په هر یو مذهب کي ځیني ټاکلي وختونه هم شته، نو په دغه اساس باید په دغه خبره یقین وکړای شي چي لمونځ د مذهب د هغو اصولو څخه دی چي د نړۍ د ټولو مذهبونو ورباندي اتفاق دی.

د قران مجید د تعلیماتو سره سم نړۍ ته هیڅ یو داسي پیغمبر نه دی راغلی چي هغه دي خپل امت ته د لمانځه تعلیم نه وي ورکړی او یا یې د لمانځه په خصوص تاکید نه وي کړی خصوصاً په ابراهیمي ملت کي د لمانځه مقام او حیثیت د نورو ټولو ادیانو څخه زیات او څرگند دی، د قران کریم تائید له زبور او تورات څخه هم کیږی.

کله چي حضرت محمد ﷺ مبعوث شو نو د توحید څخه وروسته لمری حکم چي ورته وکړل شو هغه د لمانځه حکم وو.

يٰۤاَيُّهَا الْمَدْيَنِيُّ ﴿١﴾ قُمْ فَاَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ ٧٤سوره

یعنی ای په برستن کي پیچلې (محمده) پاڅه او و ویره (خلگ د خدای له عذابه) او ستا رب وستایه په لویی سره، الله

ﷺ په لويي سره ستايل د لمانځه اساس او بنسټ دی.

حضور ﷺ ویده خلک راوینن کړل او چا چي لار ورکه کړیوه هغه ته يې لار وښودله او ناپوه خلک يې پوه کړل او د خدای ﷻ او بندگانوپه منع کي هغه تعلقات چي له منع تللي وه پر خای او قايم کړل، د غوښو، هډوکو، سرو او سپینو، خښتو او ډبرو هغه بتان چي د خدایي مقام يې نیولی وو کښته سر دلاندی وغړوځول او په نړۍ کښي يې د يو (۱) واحد خدای ﷻ لمونځ باقي پریښود او بيله خدای ﷻ نه يې بل چاته سجده حرامه او منع کړل او په دغه ترتيب يې د لمونځ اصلي حقيقت په نړۍ کي څرگند کړ.

رسول الله ﷺ عربو او د نړۍ نورو بت پرستو قامونو ته له توحيد نه وروسته د لمانځه طريقه وروښودله او د لمانځه ارکان او آداب يې هم ور وښودل او د مؤثرو دعاگانو تعليم يې ورته ورکړ، مشرکين او اهل کتاب (يهود او نصاری) يې د اسلام و مقدس دين ته راوبلل، د اسلام د قبلولو نه وروسته يې هغوی ته د لمانځه تعليم ورکړ او هغوی ته يې د دې تاکيد وکړ چي يوازي لمونځ دی چي د خدای ﷻ په حضور کي د بنده د ټولو مشکلاتو، حاجاتو او تکليفونو څخه د نجات او راز او نیاز ذریعه ده، الله تعالی ﷻ په قران کریم کښي خپلو بندگانو ته داسي امر کوي.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ ﴿۱۷۸﴾ سورة ۲

يعني د لمونخونو ساتنه كوي.

دا حكم دلمانحه د ظاهري او معنوي دواړو حيثيتونو په

ساتنه مشتمل دی او د مسلمان د پيژندنې دپاره دانبي مقررې دي:

وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ تَحَافِظُونَ ﴿۱۷۹﴾ سورة ۶

يعني هغوي د خپلو لمونخونو ساتنه كوي.

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿۱۸۰﴾ سورة ۷۰

يعني څوك چې خپل لمونخ تل ادا كوي.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ تَحَافِظُونَ ﴿۱۸۱﴾ سورة ۲۳

يعني او بريالي دي هغه خلگ چې د خپلو لمونخونو ساتنه كوي.

په خپله محمد ﷺ ته امر كيږي چې ته پخپله هم لمونخ كوه او

اهل او عيال ته هم د لمونخ كولو حكم كوه او په هغه لمونخ چې د

هغه لمونخ په مکه مكرمه كښي د قيام په زمانه كښي ادا كول

ډير مشكل دي په پوره پابندۍ او مضبوطيا سره ټينگ اوسي

اللَّهُ جَلَّالَهُ حَكْمٌ وَكِرٌ.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ﴿۱۸۲﴾ سورة ۲۰.

يعني د خپل كور خلگو ته د لمانحه امر كوه او پخپله هم په

لمانحه باندي پابند اوسه.

لمونخ بايد څنگه وي؟ وي ويل:

وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَلْبَيْنِ ﴿٢٣٨﴾ سورة ۲

يعنی او د الله ﷻ په حضور کي په ادب سره ودریږئ.
دارازستاینه او تعریف وشو.

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢٣٩﴾ سورة ۲۳

یعني کامیاب دي هغه مؤمنان چي په لمانځه کي خشوع او
عاجزی کوي. حکم وشو!

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ﴿٢٤٠﴾ سورة ۷

یعني تاسو خپل رب په ډیره عاجزی سره او پټ پټ یادوئ.

وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا ﴿٢٤١﴾ سورة ۷

یعني او خپل خدای ﷻ له ویري او امید سره یادوئ.

وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴿٢٤٢﴾ سورة ۷

یعني او خدای ﷻ بولئ په داسي حال کي چي یوازي د هغه
د دین دپاره اخلاص کونکي یاست. له دې اجمالي نظر نه
وروسته د لمانځه پر ټولو مباحثو یو تفصیلي نظر ضروري دی.

په اسلام کښي د لمونځ مرتبه: له اسلام څخه لمړی هم په

نړۍ کښي کوم یو داراز مذهب نه دی تیر شوی چي په هغه کښي
لمانځه ته اهمیت نه وي ورکړه شوی لیکن له دی کبله چي هغه
مذهبنه په خاصو خاصو قامونو او وختونو پوري محدود و نو
له هغو څخه په عملي ډول د لمانځه اهمیت ولاړ، لکه چي د

اسلام نه وړاندي د نړۍ په هيڅ يو مذهب کبني د ننني لمانځه
يعنی د خدای ﷻ په حضور کبني د عبوديت اقرار او دهغه حمد
او ثنا ته يو واضح او معين او تأکيدي حيثيت حاصل نه دی
يعنی د کوم يو مذهب د پيروانو بلکه د ملهمانو د عمل څخه هم د
لمانځه دا صورت نه څرگنديږي او نه لکه څنگه چي تيرشول، د
قران له مخي په نړۍ کبني کوم داسي پيغمبر نه دی راغلی چي
هغه ته دي د لمانځه حکم نه وي ورکړ شوی، او هغه د لمانځه
تاکيد نه وي کړی، مگر موجوده حيثيت دا دی چي پرته له اسلام
څخه لمونځ په بل هيڅ کوم يو مذهب کبني په څرگند او واضح او
مؤکد صورت کبني باقي نه دی پاته شوی او د دې کار سبب دا
دې چي له دې کبله چي محمد ﷺ نړۍ ته د خاتم الانبياء او قران
مجيد د خاتم الکتب السماويه په حيث راغلی دی نو دې الهي
فريضي ته د اسلام په کامل دين کبني يو داسي منظم او واضح
او مؤکد او څرگند صورت ورکړ شويدي چي هغه ترقيامته
پوري په نړۍ کبني قايم او باقي پاته شي.

لمونځ د اسلام هغه فريضة ده چي له دې فريضي هيڅ کوم
يو متنفس مسلمان هم ترڅو چي دهغه هوبن او حواس باقي او
په حای وي په هيڅ حالت کبني نه شي معاف کيدلای، په قران
مجيد کبني د سلو وارو څخه ډير د لمانځه تعريف او ستاينه او

د لمانځه د په حای او ادا کولو کښې سستی او ټنډلي او کاهلي د نفاق علامه او د لمانځه پریښول او نه کول د کفر نڅبه ښودل شویده.

لمونځ د هغي فريضي نوم دی چي د اسلام سره يو حای او ملگری پيدا شوی او تکميل يې د قدس په هغه شبستان کښي وشو چي په خلگو کښي د معراج په نوم ياد يږي.

په اسلام کښي لمړی فرض ايمان او د ايمان لوازم دي ، او د ايمان نه وروسته دوهم فرض لمونځ دی لکه چي د سورة روم په حلرمه رکوع کي لمړی د احکم ورکړ شو.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ﴿٣٠﴾ سورة

يعنی خپل مخ د هرڅه څخه وگرځوه د توحيد په دين يې سم کښيږده هم هغه د الله فطرت چي په دغه فطرت هغه خلگ جوړ او پيدا کړيدي.

دينه وروسته دوهم حل دي سره ملحق حکم دا دی :
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣٠﴾ سورة
يعنی او لمونځ قائم وساتئ او له مشرکانو څخه مه کيږئ .

له دې پاک آيت څخه خويو د توحيد او ايمان نه وروسته له ټولو مهم شی لمونځ ثابت يږي او بله ورڅخه دا خبره معلوم يږي چي د لمونځ د پريښوولو په صورت کښي په کفر او شرک کښي

د گرفتاره کیدلو ویره ده، او دا حکه چي ترڅو موږ د زړه کیفیت د دبادنیو اعمالو په ذریعه زیات او ډیر نه کړو نو پخپله د هغه کیفیت سره د هغه کیفیت د زائل کیدلو ویره ملگرې اوسپړي، همدا سبب دی چي حضرت محمد ﷺ به تل د لمونځ په اهمیت ډیر زور کاوه او د لمونځ د تارک او نه کوونکي په خصوص کبني به یې د شرک او کفر ویره بنکاره کوله.

لکه حضرت محمد ﷺ چي وویل:

”لمونځ د دین ستن ده.“

او لکه څنگه چي د ستنې په لویدلو او لیري کیدلو عمارت او ودانۍ غورځیږي همدغه راز د لمانځه په نه کولو او پریښودلو د زړه دینداری هم رخصت کیږي په هغه وخت کبني چي د طائف یو وفد (هیئت) او جرگه مدینې منورې ته راغله او د روغي په خبرو اترو یې پیل وکړ نو دغي جرگې د لمانځه او جهاد او صدقاتو څخه د ځانونو د مستثنی کولو غوښتنه وکړه، حضرت محمد ﷺ د دوو وروستیو خبرو یعنی جهاد او صدقاتو څخه هغوی مستثنی کړل لیکن د لمانځه په خصوص یې وویل:

”په کوم دین کبني چي د خدای په حضور سر تهیتول نه وي

په هغه دین کبني هیڅ خیر نشته“

حضرت محمد ﷺ دا هم ویلی دي چي:

”لمونخ د زړه رهايي او روښانتيا ده“

او په خپل خصوص کښي يې وييلي دي:

”لمونخ زما دسترگو سوړوالی دی“

په يوه تمثيل کښي يې وويل:

”انسان تل په اور کښي سوخېږي او په لمانځه دغه اور

مړکيږي دا اور د ازل د محبوب د هجر او فراق اور دی، او لمونخ

هغه صفا او به دي چي دغه اور ورباندې مړکيږي“

حضرت محمد ﷺ وويل چي:

”د کفر او ايمان په منخ کښي امتياز او بيلونکی شی يوازي

لمونخ دی“

او دا حکه چي ايمان او کفر دواړه د انسان د باطني حالت

سره تعلق لري چي اظهار يې يوازي د اعمالو په ذريعه کيدلای

شي د مسلمان هغه عمل چي په ورخ کښي يې خو واره خلگو ته د

ليدلو موقع په لاس ورخي يوازي او يوازي لمونخ دی.

لکه څنگه چي مو مخ کښي وويل لمونخ د ايماندارو يوه

فريضة ده نو لازم دی چي لمونخ کوونکی لمړی د ايمان په معنی

ښه پوه او خبروي:

د ايمان معنی يقين او باور دی، يقين او باور تر هغو پوري

نشی پيدا کيدای شو د الفاظو په معنی و نه پوهيږو، نو ضرور

دی چی په معنی د کلمه طیبې او آمنت بالله او په معنی د لمانحه
حان پوه او خبر کړو.

ایمان اقرار کول دي په ژبه سره او په هغه باندي تصدیق
کول دي په زړه سره نو اقرار به کوي په ژبه چي
”لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ“

یعني نشته بل معبود برحق لائق د عبادت بیله یو الله ﷻ
خخه او محمد ﷺ په حقه سره د الله ﷻ رسول او استاذی دی. په
دغه اقرار باندي به په زړه سره تصدیق کوي یعنی دا اقرار به د
زړه په صدق سره کوي. بیابه د زړه په صدق سره دا اقرار کوي:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرَسُولِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ.

ژباړه: یقین او باور لرم چي الله ﷻ یو (۱) دی شریک نلري
په ذات او په صفاتو کسبي او باور لرم پر ملائکه و چي د الله
تعالی معصوم بندگان دي نورانی دي له نوره پیدا دي د الله
تعالی د اوامرو اطاعت کوي او سرکسبي نه کوي، او باور لرم پر
رسولانو د الله ﷻ چي هغوی په حق سره الله را استولي، خه چي
هغوی ویلي هغه رنستیا دي، هغوی له نبوت نه مخکي او
وروسته معصوم دي، شمیر یې یو سل او خلپرویشته زره
(۱۲۴۰۰۰) کم و زیات دي، ایمان او باور لرم پر کتابونو د الله

تعالی ﷺ چي خلور (۴) کتابونه دي انجيل، زبور، تورات او آخر کتاب قران مجید دی چي پر خاتم الانبياء محمد بن عبدالله نازل شوی او تر قیامت له تحریفه محفوظ دی، ایمان او باور لرم د آخرت پر ورځ چي د سور له دوهمه پوکه وروسته چي د مخلوقاتو د اعمالو د حساب او موازنې ورځ ده، او باور لرم چي خیر او شر او دهغه اندازه د الله ﷻ له طرفه دي، او باور لرم په پاڅون وروسته له مرگه د سور له دوهم پوک سره.

خرنگه چي مخ کښي مو وویل چي په اسلام کښي له توحید نه وروسته لمونځ فرض دي او دلمانځه ادا کول د هر مسلمان د زړه معراج او د خپل خدای ﷻ راز او نیاز دی نو ضرور دی چي په بشپړ پاکۍ او تطهیر سره و خپل رب ته ودریږو الله ﷻ فرمائي:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ﴿٥﴾

يعني ای د ایمان څښتنانو کله چي لمانځه ته پاڅیږئ نو ووينځئ تاسي مخونه خپل او لاسونه خپل تر څنگلو پوري (سره له څنگلو) او مسح وکړئ تاسي پر سرونو خپلو او ووينځئ تاسي پښې خپلي تر پرکیو پوري (سره له پرکیو) ۵ سورة

اودس: د لمانځه لمړی فرض د اودس تازه کول دي، پخپله په اوداسه کښي خلور فرضونه، لس سنتونه، شپږ مستحبات،

اوه آداب، شپږ نفلون او اته منهيات موجود دي چي هر يو يې
حأنته تفصيل لري.

د حضرت جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم
فرمائيلى دي چي د جنت کيلي لمونځ دی او دلمانځه کيلي اودس دی
[مشکوٰة شريف د فلاح الدارين په حواله]

له حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه څخه نقل دی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم
فرمائيلى دي، کوم مسلمان چي په ډيره بڼه طريقه سره اودس
وکړي او له هغه نه پس د الله صلى الله عليه وسلم د توحيد اقرار وکړي چي الله صلى الله عليه وسلم
د عبادت لائق او هيڅ يو شريک ورسره نشته، او شهادت
ورکړي چي محمد صلى الله عليه وسلم په حقه سره د الله تعالی بنده او رسول دی
يعني: **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ** ووايي د جنت دروازي ورته خلاصي شي
په کومه دروازه چي غواړي جنت ته داخلیدای شي.

[مسلم شريف، مشکوٰة شريف د فلاح الدارين په حواله]

د احاديثو په کتاب کښي داودس نه وروسته د دغه دعا د
ويلو فضليت هم بيان شويدي:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ وَ
جَعَلْنِي مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

همدارنگه د مشکوٰة شريف د لمړي جلد د طهارت په باب

کبني د اودس نه پس د دغه دعا فضيلت هم بيان شويدي:

اللَّهُمَّ كَمَا طَهَّرْتَ نَابِ الْمَاءِ فَطَهِّرْ نَامِنَ الذُّنُوبِ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

د اودس فرضونه:

(۱) د ټول مخ پريمنځل ديوه غوړد نرمی. څخه د بل غوړ تر نرمی پوري او د تندي د وينستانو د شنه کيدو له ځای څخه بيا د زني لاندی د وينستانو د شنه کيدو تر ځای پوری.

(۲) د لاسو پريمنځل تر څنگلو پوری.

(۳) د سرد څلرمي برخی مسح کول.

(۴) د پنبو ويخل د پنديو سره.

د اودس ستونه:

(۱) د اودسه په شروع کبني بسم الله الرحمن الرحيم ويل.

(۲) مخکی له هغه چی په لوبنی کبني لاسونه د ننه کړی د

د وارو لاسونو پريولل تر مړوندو پوری.

(۳) مسواک وهل، که مسواک نه و د شهادت په گوته سره

د غابنو وينځل هم کفايت کوی.

(۴) په خوله اوبه لغړول او غړه کول.

(۵) په پوزه اوبه سوپل.

(٦) په هغه لامده لاس چي د سرمسح په شوي وي دغوږو مسح كول.

(٧) د ږيري خالول د لاس په گوتو سره چي ږيره گڼه نه وي حكه چي د گني ږيري خالول فرض دي.

(٨) د ټول سر مسح او د غاړي مسح كول، همدارنگه د پښو د گوتو خالول كه د پښو گوتي يو پر بل مبستي وي نو خالول يې د لاس په خمچه گوته سره فرض دي.

(٩) استنجاء وهل د چول په ډبره يا په لوټه يا ريگ يا پښه يا هر هغه شي سره چه د پښه له جنس څخه وي.

(٢١) استنجاء وهل په اوبو سره كه اوبه موجودي وي په داسي شرط سره كه نجاست د راوتلو له حاي څخه تريوه درهم لږ وي او كه نجاست له يوه درهم تر انداز زياد وي نو بيا استنجاء واجب ده، كه نجاست د مقعد څخه پرته نور بدن د يوه درهم په اندازه مردار كړي نو بيا استنجاء وهل فرض دي.

د اودس مستحبات:

- (١) د اودس نيت كول.
- (٢) د اندامونو پرله پسي پريولل.
- (٣) په راسته اندامو شروع كول.
- (٤) په هغه ترتيب چي په قرآن كي ذكر شوي د اندامو د

پریمنخلو رعایت کول.

(۵) د لاسونو او پښو د پریللو په وخت کي د گوتود سرو
خخه شروع کول.

(۶) د غاړی مسح کول په نویو اوبو سره (د غاړی د مسح په
وخت کښي باید گوتی کښته د ستونی خواته راکش نه کړه شي).

د اودس آداب:

(۱) د اودس تازه کولو په وخت کښي پرته له هغو دعاگانو
چي په احادیثو کښي ذکر شويدي باید نوري هیش خبري و نه شي
او د هر اندام پریولل ځان ته دعا لري.

(۲) په خوله او پوزه په راسته لاس سره اوبه لغړول او په چپه
لاس سره د پوزي سوغل.

(۳) د اودس تازه کولو په وخت کښي پر لور ځای کښیناستل
چي د اودس د استعمال شوو اوبو څاڅکی پر جامو او بدن و نه لگيږي.

(۴) که عذر نه وي د لمانځه د وخت تر مخ اودس تازه کول.

(۵) د اودس تازه کولو په وخت کښي قبلې ته مخامخ کښینستل.

(۶) د پریوللو په اول وارد اندامونو موبنل.

(۷) اودس د بل چا د کمک نه پرته تازه کول.

د اوداسه نقلونه شپږ دي:

(۱) د هر اندام د پریوللو په وخت کښي هغه دعا ویل چي په

حدیث کي راغلې وي.

(٢) د ضرورت د رفع کولو ځای (بیت الخلاء) ته د ورتگ په وخت کبني په کینه پښه داخپل او د را وتلو په وخت کبني په راسته پښه راوتل.

(٣) پر مخککه یا دیوال باندي د لاس موبنل.

(٤) د بیت الخلاء څخه د فراغت نه وروسته او د را وتلو نه مخ کبني د عورت پتول.

(٥) د اودس تازه کولو په وخت کبني د ساعت، وښي، بنگړي او داسي نورو شيانو ښورول چي کوم ځای وچ پاته نه شي.
(٦) د گوتو په ذریعه سره پر خښتگ او به پاشل.

د اودس منهیات اته دي:

(١) د اوبو په استعمال کبني اسراف کول.

حدیث: عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله عنه ان النبي صلی الله علیه و آله مرَّ بِسَعْدٍ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَقَالَ مَا هَذَا السَّرْفُ يَا سَعْدُ؟ قَالَ اِفِي الْوَضُوءِ سَرْفٌ؟ قَالَ نَعَمْ وَان كُنْتَ عَلَي نَهْرٍ جَارٍ.

[رواه احمد و ابن ماجه مشكوة ص ٤٧]

ژباړه: له حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله عنه څخه

روایت سویدی چي بېشکه نبی کریم صلی الله علیه و آله پر حضرت سعد رضی الله عنه باندي را تیریدی په داسي حال کي چي ده (حضرت سعد رضی الله عنه) اودس تازه کاوه نو نبی کریم صلی الله علیه و آله ورته وفرمائل دا څه اسراف دی ای

سعدہ؟ نو هغه ورته وويل ايا په اوداسه کي هم اسراف سته؟ و
يې فرمائډ هو که شه هم پر جاري ويا له يې.

(٢) په چپه لاس سره خوله او پوزه پريولل.

(٣) په مسجد کنبني اودس تازه کول، که په مسجد کنبني د

اودس تازه کولو دپاره حای جوړ وي يا د اودس دپاره هلته
لوبي موجود وي اودس تازه کول پروانلري.

(٤) په مردار حای کنبني اودس تازه کول.

(٥) بيله موزو پر پښو مسح کول حکه چي دا عمل د شيعه

گانو او روافضودی.

(٦) د استنجاء په وخت کنبني خپل عورت بل چاته لوشول.

(٧) په بني لاس سره استنجاء وهل.

(٨) استنجاء وهل په هغه مايعاتو سره چي انسان يا پيري يا

خارويو غذا يا شفا ورکونکی وي، يا په هغه سره ضرر رسيږي
او صفايي نه په حاصلېږي.

د اودس تازه کولو طريقه: وروسته له استنجاء څخه به و

قبلې ته مخامخ کنبيني او درې (٣) حله به لاسونه تر مړوندو
پوري پريوينځي او د پريولو په وخت کنبني به دا دعا ووايي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی دِیْنِ الْاِسْلَامِ.

بيا به د مسواک وهلو سره دا دعا ووايي او درې واري به

اوبه په خوله وغړوي:

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.

بيا به درې ځله په پوزه اوبه سون کړي او په چپ لاس به يې

سوغ کړي او دا دعا به ووايي:

اللَّهُمَّ أَرِحْنِي رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَلَا تُرِحْنِي رَائِحَةَ النَّارِ.

بيا به لپه د اوبو ډکه او داسي به يې پرمخ واچوي چي اوبه

پرمخ وبهيري د تندي د وينتانو د شنه کيدو د ځايه څخه بيا تر

زني لاندي دوينتانو د شنه کيدو تر ځايه پوري او د يوه غوږ د

نرمۍ د بل غوږ تر نرمۍ پوري او مخ به موري او بيا دوهمه او

دريمه لپه اوبه پرمخ واچوي او د مخ د پريولو په وخت کښي به

دا دعا ووايي:

اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ وَجْهَةٌ وَتَسْوَدُ وَجْهَةٌ.

نارينه ته بنايي چي د مخ پرييلو په وخت کي ږيره ښه خلال

کړي، بيا به ښي لاس له څنگلوسره ښه پريوښي او دا دعا به ووايي:

اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي وَحَاسِبِنِي حَسَابًا سَيِّئًا.

بيا به کښي لاس په عين ترتيب د څنگلوسره پريولي او دا دعا

به ووايي:

اللَّهُمَّ لَا تُعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي.

بیا د سر مسح کول په داسې ترتیب سره چې اوبه پر لاسو
واچوي د دواړو لاسو د خمچو او دوو نورو گوتو سره یو
ځای وموښلوي چې ټولې شپږ گوتي سي او د هر لاس دوي پاته
گوتي (د شهادت او بتي گوتي) به ليري ونيسي نو شپږ یو ځای
سوي گوتي د دواړو لاسو د اورغويو سره به پر تندي کښيږدي
نو دواړه لاسونه به پورته پر سر کش کړي تر څت پوري به يې
ورسوي او بيرته به اورغوي د څت څخه تر تندي پوري را کش
کړي او دا دعا به ووايي:

اَللّٰهُمَّ اَظْلِنِيْ تَحْتَ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّ عَرْشِكَ

په یاد ولره هغه چې د هر لاس هغه دوي گوتي چې ليري نيول
شوي وي و نورو تازه اوبو ته ضرورت نلري په هم هغو گوتو
غورونه مسح کړي يعنی د شهادت په گوتو سره د غوربو قاتونه
او په بتي گوتو سره د غوربو شا بنه مسح کړي او دا دعا به ووايي:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنَ الَّذِيْنَ يَسْتَمْعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهُ.

بیا د غاړې مسح کول په دې شکل چې د دواړو لاسونو د
مايين درې گوتي به په اوبو لندي کړي او د گوتو چپ مخ به پر
غاړه کښيږدي او بس، پورته يا کښته کشول يې لازم نه دی نو دا
دعا به ووايي:

اللَّهُمَّ اَعْتِقْ رَفِيتِي مِنَ النَّارِ.

وروسته به نبی پښه له پنډیوسره دري ځله پریولی او د لاس په څمچه گوته به د پښې دگوتو مابینونه ښه خلال کړی او دا دعا به ووايي:

اللَّهُمَّ ثَبَّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزَلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ.
بیا به چپه پښه په عین ترتیب سره پریولی او دا دعا به ووايي:
اللَّهُمَّ اجْعَلْ ذَنْبِي مَغْفُورًا وَسَعْيِي مَشْكُورًا وَتِجَارَةً لَنْ تُبُورَ.

یادونه: په اوداسه کښي پورته ذکر شوي دعاوي که څه هم د (نورالایضاح) په حاشیه، د پښتو (معلم الدین) او د پارسي ژبي ايراني چاپ (رساله توضیح مسائل) کښي ذکر شوي دی اسلام د مقدس دین او د اودس د شرطونو او رکنونو څخه نه دی یوازي د الفاظو په لحاظ معتبر دي په دین پوري تړاو نلري او نه باید د دین جز وبلل شي، که څوک یې د اودس تازه کولو په حالت کښي و نه وایي هېڅ کوم تقصیر نشته.

که دچا پښې پټي وي موزې یې په پښو وي نو د لاس په گوتو او تازه اوبوسره به یې مسح کړي چي تفصیل به یې وروسته راشي، کله چي اودس تازه او مکمل شو نو د اودس پر ځای دي ولاړ ودریږي او دا دعا دي ووايي:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ وَاجْعَلْنِي
مِنَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

پر موزو مسح کول: د ثرمني جوړي شوي موزې يا داسي
پنډي او ټينگي جرابي چي د ثرمني تلي ورته لگيدلي وي او د
درو يا خلورو ميلو په اندازه پياده تک پکبني وشي او و نه
شليږي مسح پر کول روا ده، بوټونه هم د موزو پشان دي خو شرط
دا دی که بوټونه وي که موزې بايد له ثرمني څخه جوړ او د پنبو
پنډی (بوجلکي) پکبني پټي شي که پنډی پټي نه کړي نو پر
هغو بوټو او موزو مسح روا نه ده.

مسح کول پر موزو يا بوټو د فرض ادا کولو نه وروسته يوه
سنت طريقه ده، يعني چي مکمل اودس تازه شي او د پنبو
پريولو فرض ادا شي نو وروسته موزې يا بوټونه اغوستل او
پرهغه باندي مسح کول جواز لري، د موزو اغوستل او مسح پر
کول يوازی د اودس د تکميل نه شرط نه دی بلکي د اودس د
تکميل نه مخکي يې هم اغوستلای شي او ورپسې دی نور
اودس وکړي، امام قدوری (رح) چي کامل اودس ليکلي دی
مقصد يې جنابت دی يعنی که څوک جنوب و لازم به اول اودس
او بيا غسل کوي، وروسته د موزو اغوستل او مسح پر کول
ورته روا دي، د مسح شروع له بې اودس نه وروسته ده.

مسح کول پر موزو د مسافر د پاره دري ورځي او دري شپې او د مقیم د پاره یوه ورځ او یوه شپه ټاکل شویده یعنی که مقیم د اودس له تکمیل نه وروسته موزې په پنبو او وروسته له بې اودسی مسح پر وکړي نو د سبا تر دغه وخته پوري همدغه مسح کفایت کوي، که د خوب یا بل ضرورت په وجه اودس مات شي او موزې و نه ایستل شي نو د بیا اودس کولو په وخت کبني د پنبو پریوللوته ضرورت نشته بلکه پر موزو مسح کول کفایت کوي او مسح د فرض ځای نیسي، همدارنگه که مقیم پر موزو مسح وکړه یوه شپه او ورځ یې تیره شوه او اودس یې هم پر ځای وو د مسح د وخت د پوره کیدو په لحاظ یې مسح ماته ده بیا اودس تازه کولو ته ضرورت نشته یوازې به پنبې وینځي چي اودس تکمیل شی، عین حکم د مسافر هم دی خو یوازني تفاوت د وخت دی.

د مسح کولو طریقه ډیره آسانه ده، کله چي پسله مکمل اودس نه موزې یا بوټونه واغوستل شوه او محکمه شوه نو د راسته لاس گوتي به په اوبو لنډې کړي او د راسته پنبې پر موزه د موزې د پوزي څخه شروع د موزې پر ټول مخ راکش کړي بیا به د همدغه لاس گوتي لنډې کړي د موزې د پندي څخه و لوړ طرف ته کش کړي.

په همدغه ترتيب به د چپ لاس په گوتو د چپي پښې موزه مسح کړي، که د چا موزه يا بوت دومره خيري وو چي د پښې د درو گوتو په انداز د پښې پوست ورڅخه معلوميدی نو پر هغه مسح روا نه ده، همدارنگه که بوت يا موزه خيري وه او اوبه ورننوتلې او پښه په لنده شوه نو مسح ماته شوه، که پر موزو مسح شوي وه او د غسل ضرورت پيدا شو د غسل په وخت کښي پښی لوړي کړي او د نور بدن غسل يې وکړ صحت نلري او غسل نه صحيح کيږي، ضرور به موزې باسي په ښه توگه سره به غسل کوي بيا به موزې په پښو کوي او مسح به پر کوي.

تيمم: که چيري د چا اودس نه وو او اوبه هم د يوه مايل (ميل) په اندازه ورڅخه ليري وي يا د وخت د کموالي په سبب اوبو ته رسيدلی نه شو، يا مريض وو او د اوبو استعمال ضرر ورته رساوه يا سلواغه، رسی او نور اسباب ورسره نه وو چي د شاه يا ډنډڅخه اوبه راوباسي، يا د دښمن ويره ورسره وه، يا د درنده گانو ويره ورسره وه، يا اوبه ورسره وې خو هغه د څښلو وې خو په دښت کښي وو د تندي او هلاکت څخه د ساتلو په خاطر يې په هغه اودس نه کاوه نو تيمم وهل په پاکه خاوره د اودس حکم لري.

په تيمم کښي نيت کول فرض دی چي وايې به (نيت کوم د

زړه له اخلاصه تیمم وهم په پا که خاوره چي عبادت راته روا شي)
 بيا به دواړه لاسونه د څنگلو سره لوڅ کړی او د دواړو لاسونو
 گوتي او خپري به پر خاوره باندي ووهي او بيا به دواړه لاسونه
 يو د بل سره داسي وڅنډي چي د خپرو مخ د ځمکې خواته وي نو
 اول به په دواړو لاسونو مخ مسح کړي لکه په اوبو چي يې
 وينځي، د مخ د مسح په وخت کبني احتياط په کار دی چي هيڅ
 ځای بيله مسحي پاته نه شي؛ دوهم ځل به بيا په عين شکل گوتي
 او خپري په پا که خاوره ووهي او په لمړني ترتيب به يې وڅنډي
 نو اول به بنی لاس په کين لاس سره او بيا به کين لاس په بنی لاس
 سره مسح کړي او بيا به د يوه لاس گوتي د بل لاس په گوتو کبني
 داخلي کړي.

احتياط په کار دی چي د تیمم په وخت کبني ساعت،
 بنگړي، وښي او داسي نور شيان ليري کړي، که څه هم تیمم د
 جنابت يا د حيض وي خو تیمم وهل بايد په داسي شي سره وي
 چي د ځمکي له جنس څخه وي.

ټول هغه عبادات چي په اودس سره روا دي په تیمم سره هم
 روا دي، په کومو شيانو سره چي اودس ماتېږي په هغو سره تیمم
 هم ماتېږي، علاو تا که پر اوبو قدرت پيداشی نو تیمم ماتېږي.

د اودس ماتونکي: د اودس ماتونکې نهه (۹) دي:

(۱) د انسان له دوو لارو (مخ يا شا) د هري لاري څخه چي يوشی راووزي لکه نجاست، باد، ادرار يا داسي نور يا بيله دغو دوو لارو څخه د بل ځای څخه نجاست راووزي اودس ماتيري، البته د مخي له خوا باد وتل اودس نه ماتوي.

(۲) په ډکه خوله قی (استفراق) وهل.

(۳) خوب کول ستوني ستخ يا په اړخ يا په تکیه سره.

(۴) په هغه لمانځه کبني چی رکوع او سجده ولري په زوره

(قهقهه) سره خندل، د جنازې لمونځ چي رکوع او سجده نلري په

قهقهه خدا سره فاسد کيږي خو اودس نه په ماتيري.

(۵) لیونتوب.

(۶) بیهوښي.

(۷) داسي نشه چی بل څوک نشی پیژندلای.

(۸) د بنځي او میړه شرم بازي.

(۹) که د انسان هر اندام د ژوري په ذریعه وزیښل شي او

ژوره له وینو ډکه شي.

همدارنگه که د چاخوله ویني شوه او لاري يې توی کړي که

وینه تر لارو ډیره وه اودس مات شو، که وینه تر لارو کمه وه او

لاري ډيري وي نو اودس نه ماتيري، که دواړه سره مساوي وي

نو د احتیاط په خاطر اودس تازه کول بڼه کار دي.
که شوک په بی اودسي کبني شکمن سو او مخکي یې
اودس درلودی نو اوس اودس ورباندي نشته.

د حیض بیان: حیض د بالغې بڼې له رحیم څخه د عادتې
ویني بهیدل دي یعني هره میاشت چي د بڼې د شرمگاه د ځای
څخه عادتې وینه راځي حیض بلل کیږي چي موده یې درې
ورځي او شپې او زیاته موده یې لس ورځي او شپې ده.
که له بڼې څخه د وینو توئیدل تر درو ورځو او شپو کمه وه
یا تر لس ورځو او شپو زیاته وه نو دا حیض نه بلکه استحاضه
(مريضی) ده.

حائضه بڼه به د خوړلو روژو قضا راوړي او د لمانځه قضا
ورباندي نشته.

غسل: غسل هم د طهارت مهمه برخه ده چي درې قسمونه
لري فرض غسل، واجب غسل او سنت غسل چي د هر قسم
تفصیل به وروسته بیان شي.

غسل درې فرضونه او شپږ سنتونه لري:

(۱) درې واړه د خولې پریولل په بڼه ترتیب سره.

(۲) درې ځلي په پوزه او په سونول.

(۳) یو ځل پر ټول بدن او به تویول چي ټول بدن لوند سي.

د غسل شپږ سنتونه:

- (١) د دواړو لاسونو پریولل د بندوسره.
- (٢) استنجاء وهل.
- (٣) که پر بدن نجاست وي د هغه لیري کول.
- (٤) د غسل کولو دمخه اودس تازه کول.
- (٥) پر ټول بدن باندې درې ځله اوبه بهول.
- (٦) د پښو پریولل.

د غسل کولو طریقہ: د غسل د منځه باید ضروري حاجات رفع

کړای سي او کوشش وسي چي بل څوک د غسل کوونکي عورت و نه ويني نو اول به استنجاء ووهي که څه نجاست پر بدن وي هغه به ليري کړي بيا به ښه اودس تازه کړي نو به پر ټول بدن اوبه توی کړي د بدن هر هغه ځای چي بې تکلیفه اوبه ورسيږي وينخل يې فرض دی لکه د غوږو شپيلی، د نو غار، د ورځو او بریتو پوست، د ږيري مایین، د ښځي د باندې فرج، لازم ندی چي ښځه گوته دننه کړي، همدارنگه که ښځي سر اودلی نه وو نو د ټولو وينستانو پريمنخل يې فرض دی که يې کوڅی اودلي وي نو د کوڅيو د بيخ لندول کفايت کوي ځکه د غسل د پاره د کوڅيو سپنل حرج او تکلیف دی، کومي ښځي چي د سر ټول وينستان په کنډورو لږلي وي او د غسل په وخت کښي محضي اوبه پر تويوي اوبه د وينستانو وبيخ ته نه رسيږي غسل يې

صحت نه مومي نو بيا د غسل د صحت دپاره د کوشيو سپنل فرض دی، د غسل په وخت کبني که د چا غوږوالی په غوږ وي يا يې گوتمی. په گوته وي يا يې د پوزي تته په پوزه وي بنورول يې ضرور دی چي د غوږواليو، گوتمی او تتي پوست او سوريو ته اوبه ورسپړي، په نو کبني خو ځلې گوته وهل ضرور دی، چي غسل صحت ومومي، که سترگوته اوبه وړ دننه کړي بڼه کار دی.

د غسل د ختميدو نه وروسته چي د غسل د ځای څخه ټوله اوبه ولاړي سي نو بيا به پښې پريولي او دا دعابه ووايي:

اَللّٰهُمَّ كَمَا طَهَّرْتَنِيْ بِالْمَاءِ فَطَهِّرْنِيْ مِنَ الذُّنُوْبِ ط

وروسته به خپلي جامې (کالي) واغوندي او د جامو

اغوستلو په وخت کي به دا دعا ووايي:

اَللّٰهُمَّ اسْتُرْنَا بِسِتْرِكَ الْجَمِيْلِ ط

د غسل اقسام: فرض غسل، واجب غسل، سنت غسل.

(۱) فرض غسل: د حدث اکبر (جنابت) يا لويي بې اودسی

څخه دپاکيدلو غسل فرض دی، د حدث اکبر د پيدا کيدو څلور

سببونه دی:

(۱) چي مني په شهوت سره له خپله ځايه جدا شي او دباندې

را ووزي که په خوب کبني وي که په وينه وي، که په بې هوښي

سره وي او که په هوبن سره وي، که د جماع په ذريعه وي يا د غير جماع په ذريعه وي، که د تصور يا چرت وهلو په ذريعه وي يا په کومه بله طريقه وي.

(ب) ايلاج يعني چي د نارينه د خاص اندام سر د ژوندی بنځي په خاص اندام کښي ننوزي يا د ژوندي بني آدم که نروي که بنځه د لويو بولو په ځای کښي ننوزي که مني ورڅه راووزي او که نه راووزي که دوی دواړه بالغ وه نو پر دواړو غسل فرض دی او که يو بالغ او بل نابالغ وو نو پر بالغ غسل فرض دی.

(ت) چي بنځه له حيض څخه پاکه شي.

(ث) چي بنځه له نفاس څخه پاکه شي.

(٢) واجب غسل: کوم کافر چي مسلمان شي او د کفر په وخت کښي غسل ورباندي اوښتی وي يعني داسي حالت ورباندي راغلی وي لکه پر مسلمان چي غسل فرض کيږي خو هغه لمبيدلی نه وي يا لمبيدلی وي خو په شرعی طريقه نه وي لمبيدلی نو اوس غسل ورباندي واجب دی.

(٣) سنت غسل: د امام اعظم ابو حنيفه (رح) په مذهب سنت

غسلونه څلور دي.

(ا) د جمعې په ورځ د جمعې د لمانځه دپاره.

(ب) د دوو اخترو د لمانځه دپاره.

(ت) د حج د احرام د تړلو د پاره.

(ث) د عرفات په غره د عرفات په ورځ د دریدلو د پاره،

مسلمان مړی په مسلمانانو لمبول فرض کفایي دی.

د لوی او مهربان الله ﷺ د احسان حمد او شکر ادا کوو چي

اودس، تیمم، حیض، نفاس او د غسل احکام موزده کړه او اوس

په کامل طهارت سره د رب العزت په پاک حضور کښي دريږو او

په لمانځه شروع کوو، د لمانځه شرائط، فرضونه، واجبات،

سنتونه او مستحبات زده کوو.

د لمانځه شرطونه:

(۱) اودس تازه کول په پاکو اوبو سره یا د ذکر شوو عذرونو

په وخت کښي په پاکه خاوره سره تیمم وهل.

(۲) د جامو (کالو) پاکي له مرداری، خنجه که ډیره وي او که لږ.

(۳) د هغه ځای پاکي چي لمونځ پر کيږي.

(۴) د بدن پاکي له بولو یا قاذوراتو خنجه یا د هغه شيانو

خنجه چي د بولو او قاذوراتو سره مشابهت لري.

(۵) د عورت ستر، د نارینه عورت د نامه خنجه تر زنگنو

پوري دي، بنځه ټوله عورت ده بيله لاسو، مخ او پښو، د مینځي

عورت د نارینه په شان دی علاو تاشا او نس يې هم عورت دی.

(۶) د کعبې شريفې لور ته مخامخ دریدل که څوک د مکې

شريفی په حرم کښي وي نو مخ وکعبې شريفی ته گرځول شرط دی.
(۷) د لمانځه نیت کول د زړه په صدق سره.

(۸) پیژندل د وخت دي یعنی هر لمونځ ځانته ټاکلی وخت لری چه تفصیل به یې وروسته ذکر شي.

که چا یو له دغو اته (۸) شرطونو څخه یو شرط قصداً یا سهواً پرېښود نو لمونځ یې نه صحیح کیږي.

د لمانځه فرضونه:

(۱) د لمانځه لمړی **الله** ویل چي د تکبیر افتتاح، تکبیر اولی او تکبیر تحریمه په نومونو هم یادېږي.

(۲) قیام (ولاره).

(۳) قرائت ویل.

(۴) رکوع کول.

(۵) سجده کول.

(۶) وروستی ناسته کول. که یو له دغو شپږ فرضونو څخه په قصد یا په سهوه سره پرېښودل شي لمونځ فاسد سو نو بیرته به یې راگرځوي.

د لمانځه واجبات:

(۱) د الحمد لله سوره ویل تر آخره پوري.

(۲) د فرضو په لمړي دوو رکعاتونو، د وترو په ټولو

رکعاتونو، د سنتو او نوافلو په ټولو رکعاتونو کېني د الحمد لله
د سورة د قرائت وروسته متصل د قرآن کریم يو سورة ويل.

(۳) د لمانځه اوله ناسته په څلور رکعتيز او درې رکعتيز
لمانځه کېني.

(۴) د څلور رکعتيز او درې رکعتيز په اوله ناسته کېني
التحيات تر تشهد پوري ويل.

(۵) د سهار، ماښام، ماخوستن، جمعي او اخرونو په
لمونځونو کېني د امام په لور او از سره قرائت ويل.

(۶) د ماسپښين او مازديگر په لمونځونو کېني په کراره
(خفيه) سره قرائت ويل.

(۷) د وتر لمانځه په آخر رکعت کېني د الحمد لله او سورة د
قرائت نه وروسته متصل دعای قنوت ويل.

(۸) د اخرونو په لمونځونو کېني د تکبیرونو ويل.

(۹) د السلام عليك ورحمت الله په ويلو سره سلام گرځول.

(۱۰) ټول ارکان په آرامي سره کول.

(۱۱) له رکوع وروسته سيده دريدل او د دوو سجودو په منځ

کېني کم تر کم د يوه تسبيح په اندازه آرام کول چي دغه عمل ته
طمائنه ويل کيږي او واجب دی. البحرائق شرح کنز الدقائق

که چا يو دغو واجباتو څخه په سهوه سره پرېښودل نو د

سهوي سجده پر واجب شوه او که يې په قصد سره پريښوده نو لمونځ يې نقصاني شو نو اعاده به کوي (بيрте به لمونځ له سره راگرځوي، که اعاده ونکړي نو گنهکار دي).

د لمانځه ستونځه:

(۱) برابرول د صف دي په بشپړه برابري سره چي نه د اړخ د ملگري مخ ته ولاړوي او نه شاته.

(۲) له لمړي تکبير سره پورته کول د دواړو لاسو دي چي نارينه به د دواړو گوتو سرونه د غوږو د نرمۍ سره برابروي، او بنځه به د بټو گوتو سرونه له اوږو سره برابروي.

(۳) مقتدي به متصل په امام پسي نيت کوي او لمړي **اللهم** به وايي.

(۴) امام به تکبيرونه په دومره لوړ آواز سره وايي چي ورپسي ولاړ قوم يې واورې.

(۵) مستقيم دريدل د تکبير تحريمه په وخت کښي بيله کېولو سره د سر.

(۶) د نارينه دپاره راسته لاس پر چپ لاس باندي تر نامه لاندي نيول، د بنځي دپاره راسته لاس پر چپ لاس باندي پر ځگر باندي نيول.

(۷) په اول رکعت کښي **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ** تر آخره پوري ويل.

(۸) د اولو رکعتو په شروع کښي **أَعُوذُ بِاللَّهِ** ويل.

(٩) ورپسې بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ویل.

(١٠) د اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ په آخر کښي آمین ویل.

(١١) کله چي امام سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ووايي مقتدی به رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ په کراره سره وایي، په حَاني لمانحَه کښي دواړه سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ او رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ په کراره سره ویل.

(١٢) په رکوع او سجده په دواړو کښي درې ځله تسبیح ویل.

(١٣) پسله رکوع څخه مستقیم دریدل او کښینستل د دوو سجدو ترمنځ.

(١٤) ایښودل د دواړو لاسو پر ورنو باندي په مایین کښي د دوو سجدو لکه د التحیات په حالت کي سره د غوړولو د چپه پښې او جگه درول د راسته پښې د نارینه دپاره، او پر ادمو (کناټو) کښینستل د ښځي دپاره.

(١٥) یوازي اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ تر آخره پوري ویل د فرضو په آخرو

دوو رکعتو او د ماښام د لمانحَه په آخر رکعت کښي یعنی د قرآن کریم بل سورة به نه ورسره وایي.

(١٦) ټوله تکبیرونه د لمانحَه ویل بیله تکبیر تحریمه څخه

حککه چي هغه فرض عین دی.

(١٧) درودونه د اَللّٰهُمَّ صَلِّ او اَللّٰهُمَّ بَارِكْ تر آخره او دعا د

اللَّهُمَّ رَبَّنَا تَرَا آخِرَهُ پُورِي وَيَل.

که یو له دغو اووه لس سنتو څخه پاته شي کوم شی نه لازمېږي
مگر له سنتو څخه مخالفت دی او تارک د سنت گنهار دی.

د لمانځه مستحبات:

(۱) نارینه به د تکبیر تحریمه په وخت د لاسو اورغوي له
لستونې څخه را باسي.

(۲) په قیام (ولاړه) کبني یواځي د سجدي ځای ته کتل.

(۳) ویل د پوره سورت دي په هر رکعت کبني.

(۴) په رکوع کبني یوازي د پښو و مخ ته کتل.

(۵) په ناسته کبني یوازي خپل ځگر ته کتل.

(۶) په سجده کبني یوازي د پوزي و نرمۍ ته کتل.

(۷) د سلام گرځولو په وخت کبني خپلو اوږو ته کتل.

(۸) دفع کول د ټوخي او اړبمۍ په قدر د طاقت سره.

(۹) د اړبمۍ په وخت کبني خوله پټه ساتل.

(۱۰) نارینه به د رکوع په وخت کبني د لاسو گوتي خلاصوي

او زنګونه به ټینګ نیسي خو بڼه به گوتي نه خلاصوي او پر
زنګنوبه لاسونه ږدي.

(۱۱) تکبیر ویل د مقتدي بیله مده (اوږدوالي) څخه.

(۱۲) د ملا هموارول په رکوع کبني.

- (١٣) په رکوع کښي سر برابرول د اوږو سره.
- (١٤) په سَمِعَ اللهُ لَمَنْ حَمِدَهُ سره له رکوع څخه سر پورته کول او په ولاړه کښي سم او مستقيم دريدل.
- (١٥) د سجدي په وخت کښي به اول زنگنونه پر عمکه لگوي بيا لاسونه خود لاسو گوتي به سره نښتي وي بيا به پوزه لگوي بيا به تنډه لگوي نو د لاسونو په مابين کښي به سر په سجده ږدي.
- (١٦) ليري ساتل د بازوگانو له تخرگو (بغلو) څخه.
- (١٧) ليري ساتل د نس له ورنو څخه لاکن بنځه به نس له ورنو سره او بازوگان له بغلو سره نښلوي.
- (١٨) د پښوگوتي و طرف ته د قبلي برابرول.
- (١٩) په تکبير سره له سجدي نه سر را پورته کول.
- (٢٠) په سجده کښي درې ځله يا پنځه ځله يا اوڅله تسبيح ويل.
- (٢١) له سجدي څخه اول سر بيا لاسونه او ورپسې زنگنونه پورته کول.
- (٢٢) کله چي له دوهمي سجدي څخه را جگ شې او ناسته کوي نو چپه پښه غورول او ناسته ورباندي کول.
- (٢٣) په ناسته کښي د لاسونو ايښودل پر ورنو باندي په خلاصوگوتو سره.

(۲۴) د سلام گرځولو په وخت کښي په نيت کښي ولري
هغه نارينه، ملائکه او صالح پيريانان چي و بني او کيڼ طرف ته دي.
(۲۵) مسح کول دي د مخ په دواړو لاسو سره پسله سلام
گرځولو او دعا څخه.

اضافه تر دغو نور سنت او مستحب هم سته لکه درې ځله:
اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ اَوْ يٰۤاَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكَتَ
يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ.

بيا دري ديرش ځله پرگوتو:
سُبْحَانَ اللّٰهِ.

او دري ديرش ځله.

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ.

او څلور ديرش ځله.

اللّٰهُ اَكْبَرُ.

بيا وروسته آيه الكرسي بيا:

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

تر آخره پوري بيا معوذتين

(قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ اَوْ قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ)

تر آخره پوري ويل سنت او ديرثواب لري.

که چاله دغو سنتو يا مسحباتو خخه کوم يو پرينبود هيڅ نه
لازميري خو په کولوسره يې ډير فضيلتونه شته او په نه کولو
سره يې ثواب نشته.

د لمانځه مکروهات:

- (١) بيله عذره په لمانځه کښي چارزانو کښي ناستل.
- (٢) د لاس په گوتو د قرآن د آيتو شميرل.
- (٣) د سجدي په حالت کښي د گيدري په خير بازوگان
ليري نيول.
- (٤) په لمانځه کښي يو خوا بل خوا کتل.
- (٥) بيله عذره په لمانځه کښي سترگي پټول ځکه چي دا
مشابهدی له يهودو سره.
- (٦) بيله ضرورت خخه د سجدي له ځايه د وړو ډبرو ليري کول.
- (٧) کاهلي ايستل په لمانځه کښي.
- (٨) اړېمې کښل په لمانځه کښي، لازمه ده د اړېمې په
وخت کي خوله پټه کړي که يې د اړېمې د مخنيوي طاقت نه وو
نو که راسته لاس پر خوله ونيسي يا خول په لستوني پټه کړي هم
باک نه کوي.
- (٩) بازي کول په لاس، په ژبه او کالوسره يا د کالو پيچل په
گوتو سره.

- (۱۰) کله چي صف (قطار) کښي ځای وي او څوک شاته یوازي ودريږي.
- لمونځ کوونکي ته لازم دی چي له ذکر شوو مکروهاتو څخه ډډه وکړي
- د لمانځه مفسدات:** د لمانځه مفسدات څوارلس دی.
- (۱) غاړي تازه کول دي بيله عذره.
- (۲) عطس (نږی) کوونکی ته د لمونځ کوونکي ځواب **يَرَحَمَكَ اللهُ** ويل.
- (۳) فتح ورکول غير له خپل امام څخه.
- (۴) که د لمونځ کوونکی نه چا وپوښتل چي بيله معبود خدای ﷻ څخه بل خدای سته؟ که لمونځ کوونکی په ځواب کي کلمه ورته وويل نو لمونځ فاسد شو که اعلان وي چي زه په لمانځه کښي يم نو لمونځ نه فاسد کيږي.
- (۵) د اندام د څلورمي برخي لوڅوالی دی.
- (۶) له زوره يا غصې څخه په زوره ژړل ، که له ياد څخه د جنت يا د وېځ وي نو بيا لمونځ نه فاسد يږي.
- (۷) په لاس يا په ژبه سره د سلام ځواب ورکول.
- (۸) که ترتيب د قضاء شوي لمانځه ساقط شوی نه وي او په لمانځه کښي ورپيا د شي.
- (۹) عمل کثير (ډير کار کول په لاس يا په بل شی سره).

(۱۰) خبري کول په قصد يا په سهوه سره.

(۱۱) خوړل يا چنبل.

(۱۲) په لمانځه کي آه يا اوف ويل.

(۱۳) په لمانځه کنيي په قهقهه سره خندل.

(۱۴) په لمانځه کنيي بيهوښه کيدل.

دا ټول عملونه لمونځ فاسدوي، لازم دی چي لمونځ کوونکی له مفسداتو څخه ځان وساتي او که څوک په قصد يا په سهوه سره يو له دغو اعمالو څخه وکړي نو لمونځ يې فاسدسو بیره راگرځول يې واجب دی.

د سهوي سجدې: که په لمانځه کنيي سهواً يو له فرضو څخه وځنډيږي يا کوم واجب په سهوه سره پاته شي نو په لمونځ کوونکي واجب دی چي د همغه لمانځه په آخر کنيي په وروستی ناسته کنيي له تشهد څخه وروسته په بني طرف سلام وگرځوي او په الله اکبر ويلوسره سجدې ته ولاړشي او دوې سجدې وکړي په هره سجده کنيي به خپل تسبيحات ووايي بيا به دوه درودونه.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ اَوْ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ.

او ورپسې به دعا د اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا.

ترآخره پوري ووايي نو اول به پر راسته طرف سلام وگرځوي

او بيا به پر چپ طرف سلام و مگر خوي نو د لمانحہ خنخه خارج شو
 او د سهوي سجدي هم وشوي.

د لمانحہ لفظي ترجمه: د لمانحہ نيت: د نيت معنی د زړه

اراده (ارادة القلب) ده خو هغه څه چي د لمانحہ نه منځ کبني ويل
 کيږي نيت بلل کيږي چي هغه د زړه د ارادې ترجماني کوي داهم
 بايد پياد وساتو چي که څوک په خوله نيت ووايي خو د زړه اراده
 يې نه وي نو نيت يې صحيح نه دی همدارنگه د چا چي په زړه
 کبني اراده صحيح وي خو په خوله چي څه وایي په هغه کبني
 سهوه شي او لمونځ په همدغه نيت وکړي لمونځ يې صحيح دی
 ځکه چي اعتبار د زړه ارادې ته ورکول کيږي نه هغه څه ته چي په
 ژبه ويل شوی وی، دا دليل د مجدد الف ثاني (رح) په [مکتوبات
 امام رباني] کبني ليدل شوی او څرنگه چي اوس د نيت په هکله
 ترجمه وړاندی کيږي نو ځکه دلته يې ليکل ضروري او مناسب
 وگڼل شوه.

نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى رَكَعَتِي الْفَرَضِ فِي هَذَا الْوَقْتِ

الْفَجْرِ اقْتَدَيْتُ بِهَذَا لِامَامٍ مُتَوَجِّهًا إِلَى جَهَةِ الْكَعْبَةِ الشَّرِيفَةِ.

نيت مي وکړ چي لمونځ وکړم خاص خداي لره دوه رکعتي
 فرض په دغه وخت د سهار اقتدا مي ده په دغه امام پسې منځ مي

دی پر لوري دکعبي شريفي.

که د جماعت لمونځ نه وويوازي لمونځ وونو دانيت به وايي:

نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى رَكَعَتِي الْفَرَضِ فِي هَذَا الْوَقْتِ
الْفَجْرِ مُتَوَجِّهًا إِلَى جِهَةِ الْكَعْبَةِ الشَّرِيفَةِ.

نيت مي وکړ چي لمونځ وکړم خاص خدای لره دوه
رکعته فرض په دغه وقت د سهار مخ مي دی پر لوري
دکعبي شريفي.

د سنت لمانځه نيت داسي دی:

نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى رَكَعَتِي السُّنَّةِ فِي هَذَا الْوَقْتِ
الْفَجْرِ اتِّبَاعًا لِرَسُولِ اللَّهِ مُتَوَجِّهًا إِلَى جِهَةِ الْكَعْبَةِ الشَّرِيفَةِ.

نيت کوم چي ادا کړم خاص الله لره دوه رکعته سنت لمونځ
پدغه وخت د سهار کبني په اتباع د رسول الله مخ مي دی پر
لوري دکعبي شريفي.

مسئله: په فرض لمانځه کبني تعين د وخت ضروری دی که

وخت معلوم نه شي نو نيت صحت نلري او په سنت يا نفل لمانځه
کبني د وخت ټاکل شرط نه دی که وخت ذکر نشي هم صحت لري
د ماسپښين، مازديگر او ماخوستن د لمونځونو په نيت کبني د
رکعتين پر ځای اربع رکعات ويل کيږي چي د اربع معنی څلورده

او د ما بنام په لمانځه کښي ثلاث رکعات ويل کيږي يعنى درې.
د ماسپښين په لمانځه کښي دهذاالوقت الفجر پر حای
هذالوقت الظهر ويل کيږي، د ما زديگر په لمانځه کښي
هذالوقت العصر د ما بنام په لمانځه کښي هذالوقت المغرب
او د ما خوستن په لمانځه کښي هذالوقت العشاء ويل کيږي.

اللَّهُ أَكْبَرُ

اللَّهُ تَعَالَى ﷻ تر هر چا لوی دی.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ

وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

پاکي ده تالره خدایه او ښه ستاینه ده تالره او مبارک دی
نوم ستا او لوړه ده لويي ستا او نسته بل خدای بيله تا څخه.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ط

پنا غواړم په الله سره له تر ټول شوی شیطان څخه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

شروع کوم په نوم سره د الله تعالی چي مهربان دی په دنیا کښي پر
ټولو موجوداتو او مهربان دی په آخرت کښي یوازي پر مسلمانانو.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١﴾ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ مَلِكٌ ﴿٢﴾ يَوْمَ
 الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ
 الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ
 وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

توله ستايني (صفتونه) خاص الله ﷻ لره دي، چي پالونكى
 د عالميانو دى (د خپل لوى حكمت له منځه)، ډير زيات مهربان
 پوره رحم لرونكى دى، مالک د (ټولو امورو) د ورځي د جزا
 دى، خاص تا ته عبادت کوو، او خاص له تا څخه مرسته غواړو،
 وښيه موږ ته سمه لاره، د هغو کسانو لاره چي تا انعام پر
 کړيدى، نه دهغو کسانو لاره چي غضب پر کړل شويدي او نه
 لاره دهغو کسانو چي گمراهان دي.

آمين.

ربه قبوله کړې ځما دعا.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ
 ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

ورته ووايه چي الله ﷻ يو دى، الله بى نيازه دى، نه يې څوک زيږولى دى او
 نه د چا څخه زيږيدلى دى او نشته هغه ﷻ لره سيال هيڅوک.

الله أكبر الله ډير لوى دى.

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ (درې ځلي)

پاكي ده زما لوی رب لره.

سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

الله دهغه چا اوري چي دهغه ستاينه کوي

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

زموږ ربه! تالره ستاينه ده.

الله أكبر الله ډير لوی دی.

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ (درې ځلي)

پاكي ده زما لوی رب لره

الله أكبر الله ډير لوی دی.

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

قولى عبادات، بدني عبادات او مالي عبادات يوازي الله لره
دي سلام دی وي پر تا اي نبي ﷺ او رحمت د الله او برکتونه د الله تعالی
دي وي پر تا، سلام دي وي پر موږ او د الله تعالی پر نیکو بندگانو.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

زه شاهديم چي د الله نه پرته بل معبود نشته او شاهد يم چي

محمد ﷺ د هغه ﷺ بنده او استاذی دی.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

ای خدایه رحمت و کړې پر محمد ﷺ او پر اولاد د محمد ﷺ
لکه تا چي رحمت کړیدی پر ابراهیم ﷺ او پر اولاد د ابراهیم
ﷺ، په رښتیا چي ته ستایل شوی یې په بنو صفاتو او لوییي.

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

ای خدایه برکت و کړې پر محمد ﷺ باندي او پر اولاد د
محمد ﷺ باندي لکه څنگه چي تا برکت کړیدی پر ابراهیم ﷺ او
پر اولاد د ابراهیم ﷺ باندي، په رښتیا چي ته ستایل شوی یې
په بنو صفاتو او لوییي.

اللَّهُمَّ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ.

ای خدایه زموږ ربه را کړی موږ ته نیک حالی په دنیا کښي
او نیک حالی په آخرت کښي او وساتې موږ د دوږخ له اوره.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ.

سلامتي او رحمت د الله تعالیٰ دي وي پرتاسي .
اللَّهُمَّ اَنَا نَسْتَعِينُكَ وَ نَسْتَغْفِرُكَ وَ نُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَ
نُشَىٰ عَلَيْكَ الْخَيْرَ وَ نَشْكُرُكَ وَ لَا نَكْفُرُكَ وَ نَخْلَعُ وَ نَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ
اللَّهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ لَكَ نُصَلِّي وَ نَسْجُدُ وَ اِلَيْكَ نَسْعِي وَ نَحْفِدُ وَ نَرْجُو
رَحْمَتَكَ وَ نَخْشَىٰ عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ ط

ای الله موبړ له تا مرسته غواړو له تا د گنهونو بڅښنه غواړو او
ایمان لرو پرتا او پرتا هر څه سپارو او ستا بڼه ثنا وایو او ستا شکر
ادا کوو، او ستا د نعمتو انکار نه کوو او ځان گوښه کوو او
پرېږدو هغه څوک چي ستا امر نه مني یوازي ستا عبادت کوو او
ستا دپاره لمونځ کوو او تندي پر ځمکه ږدو او ستا خدمت ته
مُنډي وهو او ستا په لور هڅه کوو ستا د رحمت هیله لرو او ستا
له عذابه ویرېږو، رښتیا چي ستا عذاب په کفارو پوري تړلی دی .
اوس چي مو د لمانځه ثبوت په گوته کړ، د اودس فرضونه،
سنتونه، مستحبات، آداب، نفلونه، منهیات او د اودس کولو
طریقه، مسح، تیمم، د اودس ماتوونکي، حیض، نفاس، غسل
او اقسام یې، د لمانځه شرطونه، فرضیات، واجبات، سنتونه،
مستحبات، مکروهات، مفسدات، د سهوی سجدي او د لمانځه

لفظي معنی موزده کره نو د ادا کولو په طریقه (اصل عمل) شروع کوو.

د لمانځه ادا کولو صحیح طریقه

د لمانځه له نیت کولو وروسته به ووايي:

”اللَّهُ أَكْبَرُ“ اوله ”اللَّهُ أَكْبَرُ“ ویلو سره به سم د دواړو لاسو

بټي گوتي د غوږو د نرمۍ سره برابري کړي نو به راسته لاس پر چپه لاس تر نامه لاندې ونیسي، بنځي به بټي گوتي له اوږو سره برابري کړي او بیا به راسته لاس پر چپه لاس پر سینه باندي ونیسي، بنځو له په کاردی چي لاسونه له پورني څخه د باندي راونه باسي، نارینه به لاسونه له لستونې څخه را باسي.

د اللَّهُ أَكْبَرُ ویلو وروسته چي لاسونه یې تر نامه لاندې یا

بنځو پر سینه باندي ونیول نو دا دعا به ووايي:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ

وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٨﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ

نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ

عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٥٦﴾ آمِينَ .

ورپسې به متصل يو سورة د قرآن کريم ووايي کله چي سورة ختم شو بيا به د "اللَّهُ أَكْبَرُ" په ويلو سره رکوع او په رکوع کښي به درې يا پنځه يا اوه حَلِي سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ووايي نارينه به په رکوع کښي سر له ملا سره برابر نيسي د پښو ګوتو ته به ګوري او دواړه زنگونونه به د لاسو په خلاصو ګوتو سره ټينګ نيسي، بڼځي به هم سر د ملا سره برابر او د لاسو ګوتي به نه خلاصوي پر زنگونو به يې ږدي، کله چي له رکوع نه سر راپورته کړل سو سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَاكَ الْحَمْدُ دي ووايي او د دغه کلماتو د ويلو په وخت کښي به د ستنې په شان تر هغه وخته ولاړ اوسي چي د رکوع څخه د پورته کيدو په سبب د کالو لرزه آرامه شي، لکه مخکي چي ذکر شوه دغه عمل ته "طْمَانِينه" وايي او دغه قومه (ولاړه) سره له طْمَانِيني (آرام) واجب ده.

بيا به د "اللَّهُ أَكْبَرُ" په ويلو سره سجدي ته ولاړ شي او په سجده کي به درې يا پنځه يا اوه حَلِي دغه تسبيح ووايي "سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى" د سجدي کولو په وخت کښي به اول دواړه زنگونونه پر ځمکه باندي کښيږدي، بيا به دواړه لاسونه په مښتو

گوتو سره پرځمکه باندي په دومره فاصله سره کښيږدي چي نندي او پوزه په مابين کښي پرځمکه باندي کښيښول شي چي اول پوزه او بيا نندي پرځمکه ولگول شي.

په سجده کښي په کار دی چي گيډه له ورنو پورته او څنگلي له ځمکي پورته او مټي له بغلو (تخرگو) څخه ليري ونيسي، بنځو ته په کار دی چي د نارينه بالعکس نس له ورنو سره او لاسونه د بغلو سره منبتي سجده ولگوي له سجدي نه وروسته د ”الله اکبر“ په ويلو سره راپورته شي او د تشهد په توگه به کښيني دومره ځنډ په دغه ناسته (جلسه) کښي واجب دی چي د کالو حرکات آرام شي يا په اصطلاح د يوه تسبيح ويلو په اندازه، بيا به په بل ”الله اکبر“ ويلو سره دوهمه سجده په عين توگه وکړي او بيا به د ”الله اکبر“ په ويلو سره دوهم رکعت ته ولاړ شي د لمړي رکعت په توگه به يې وکړي خو سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ به نه وايي له بسم الله او اَلْحَمْدُ لِلَّهِ سره به سورة پيل کړي.

کله چي د دوهم رکعت له دوهمي سجدي سر راپورته کړي نارينه به راسته پښه ودروي او پر چپه پښه به کښيني او لاسونه به په خلاصو گوتو پر ورنو کښيږدي، بنځه به دواړي پښې راسته

لوري ته وباسي او پرځمکه به کښيني لاسونه به په منبتو څو توستو سره پر ورنو کښيږدي، دواړه نر او ښځه به د ناستي په وخت کښي خپلي سيني ته به څوري او په التحيات ويلو به پيل وکړي:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

که لمونځ څلور رکعتو وي نو به سمدستي د ”اللَّهُ أَكْبَرُ“ په ويلوسره دريم رکعت ته ولاړشي او دوه رکعتو به نور په عين ترتيب سره وکړي، د فرض لمانځه په وروستو دوو رکعتونو کښي له الحمد لله وروسته بل سورة نه ويل کيږي، ليکن د سنت او نفلو په ټولو رکعاتو کښي د لمړي دوو رکعاتو په شان له الحمد لله وروسته سورة ويل کيږي.

کله چي د دوه رکعتيز، درې رکعتيز او څلور رکعتيز لمانځه په وروستۍ ناسته کښي التحيات تر عبدته ورسوله پوري وويي نو دغه درودونه او دعا دي ورسره وويي:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ

ابْرَاهِيمَ وَ عَلَى اِلِ اِبْرَاهِيمَ اَنْتَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ ؛ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى
 مُحَمَّدٍ وَعَلَى اِلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى اِلِ
 اِبْرَاهِيمَ اَنْتَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا اِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا
 عَذَابَ النَّارِ

بیا به اول پر راسته اوږه دوهم پر چپه اوږه د السَّلَامُ عَلَیْكُمْ
 وَرَحْمَةُ اللّٰهِ په ویلو سره سلام وگرځوي.

د سلام گرځولو په وخت کبني به دهغه اړخ لمونځ کوونکي
 او ملائکې په نظر کبني ونیسي.

د لمانځه په ادا کولو کبني باید لمونځ کوونکی د لمانځه
 متن په دومره کراره سره ووايي چي پخپله یې اوري او بل څوک
 یې نه اوري او د لمونځ کوونکي خوله او شونډي باید د هر حرف
 او کلمې په ادا کولو سره وښوري ترڅو کلمات صحیح اداشي.

اذان او اقامت

کله چي د لمانځه وخت داخل شي نو د هممهغه وخت د
 لمانځه د ادا کولو له پاره اذان ضروري دی او د وخت د داخلیدو
 ترمنځه اذان کول صحیح نه دي او اذان او اقامت د عربي په

خاصو کلماتو ویل کیږي، له رسول الله ﷺ څخه روایت شوی دی
 ”که په بله ژبه یا د عربي ژبې په نورو کلماتو اذان او اقامت وشي
 که څه هم اوریدونکي له هغه څخه د اذان او اقامت مطلب واخلې
 درست نه دی“

مؤذن باید عاقل، بالغ او نارینه وي، د بنحی، لیوني او
 ماشوم اذان صحت نلري او هم مؤذن باید له بي اودسي څخه
 خلاص او په کامل تطهیر سره په یوه لوړ ځای ودریږي او مخ د قبلي
 خواته برابر کړي او د دواړو غوږونو سوري د شهادت په ګوتو
 بند کړي او په پوره طاقت او لوړ آواز دغه لاندني کلمات ووايي.

اللَّهُ أَكْبَرُ (خلور ځلي)

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (دوه ځلي)

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ (دوه ځلي)

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ (دوه ځلي بڼي طرف ته)

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ (دوه ځلي کښ طرف ته)

اللَّهُ أَكْبَرُ (دوه ځلي)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (يو ځل)

”د حي على الصلاة“ ویلو په وخت کي به مخ وراسته طرف

ته گرجوي مگر چي سينه او پنبې له قبلې څخه ونه گرجي او د ”حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ“ ويلو په وخت کې به مخ و چپه لور ته گرجوي، د سهار په اذان کي به د حَيَّ عَلَي الْفَلَاحِ څخه وروسته اَلصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ دوه ځلي ووايي، اذان کونکي به د جملې د پوره کولو وروسته دومره دمه وکړي چي اوريدونکي هغه جمله ورپسې تکرار کړای سي ځکه چي رسول الله ﷺ فرمايي:

”اِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمْ النِّدَاءَ فَلْيَقُلْ مَا يَقُولُهُ الْمُؤَذِّنُ“

يعنی کله چي يو له تاسو څخه اذان واورې نو څه چي مؤذن

وايي هم هغه دی ورپسې وايي.

د اقامت کولو همدغه طريقه ده خو په لاندي توگه د اذان

سره توپير لري:

(۱) اذان له مسجد نه د باندي او اقامت په مسجد کي دننه کيږي.

(۲) اذان په لور او از سره او اقامت په عادي آواز سره ويل کيږي.

(۳) په اقامت کي له حَيَّ عَلَي الْفَلَاحِ نه وروسته قَدَامَتِ

الصَّلَاةُ دوه ځلي ويل کيږي.

(۴) په اقامت کي په غوږو کي گوتي نه نيول کيږي او په

اذان کي په غوږو کي گوتي نيول کيږي.

(۵) په اذان کي مؤذن د حَيَّ عَلَي الصَّلَاةِ او حَيَّ عَلَي الْفَلَاحِ

ويلو په وخت کي راسته او چپه طرفونو ته مخ ګرځوي په اقامت کي مخ ګرځول نشته.

(٦) د اذان په ختم کي مؤذن او اوريدونکي دغه دعا وايي

چي سنت ده:

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اِنَّ مُحَمَّدًا
الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَدَرَجَاتِ الْعَالِيَةِ الرَّفِيْعَةِ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدًا
الَّذِي وَعَدْتَهُ اِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيْعَادَ

په امام پسي په جماعت لمونځ کول

د جماعت په لمانځه کي ضرور دی چي يو له مقتديانو څخه د مؤذن په صفت د امام تر شا په امام پسي اقامت وکړي او امام ته په کار ده چي پر مقتديانو غږ وکړي چي صفونه برابر کړي او يو بل ته نژدې سي نو مقتديان به هم د پښو ګوتي پر يوه خط سره برابرې کړي او داسي به څنګ پر څنګ سي چي څنګلي يې يو د بل سره منبتي وي کومه فاصله يې په مابين کي نه وي.

بيا به نيت وتړي او د الله اکبر په ويلو سره به لاسونه تر غوږو پوري اوچت کړي او تر نامه لاندې به يې ونيسي، مقتديان به هم نيت وکړي د الله اکبر په ويلو سره به لاسونه تر غوږو پوري اوچت کړي او بيا به يې تر نامه لاندې ونيسي.

امام او مقتديان به ٽوله په ڪراره سره ”سبحانڪ اللّٰهُمَّ“ تر آخريه پوري، اعدو ببالله او بسم الله تر آخريه پوري ووايي نو به مقتديان پته خوله ودريري او نورخه به نه ووايي، كه لمونخ د جهر وونو دامام قرأت ته به غورسي او د سجدې حاي ته به غوري، امام به سورة فاتحه (الحمد لله) ووايي د ”وَالضَّالِّينَ“ له اوريدو وروسته به مقتديان په خفيه سره ”آمين“ ووايي نو امام به له سورة فاتحي وروسته د قرآن شريف يو سورة يا خو آيتونه ووايي، له قرأت وروسته امام د الله اكبر په ويلو سره ركوع ته حَي، مقتديان به هم د الله اكبر په خفيه ويلو سره د امام په متابعت ركوع ته ولاړشي، له ركوع وروسته به امام سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ووايي او مستقيم به ودريري خو مقتديان به په عوض كي رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ووايي د امام په متابعت به مستقيم ودريري، دغه ولاړي ته ”قومه“ ويل كيږي نور د جماعت لمونخ به مقتديان په همغه ذكر شوي طريقه كوي صرف په ولاړه كي سورة فاتحه او په قومه كي به سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمَدَهُ نه ووايي.

١. د امام متابعت واجب دي مقتديان به په امام پسې متصل د لمانحه ارکان پر حاي كوي.

٢. مقتدي به له امام نه مخ كي قومي، ركوع او سجدې ته نه

حُي او نه به دهغه نه مخ کي را پاڅي.

٣. که مقتدي په لمانځه کي سهوه شي نو د سهوي سجده به نه کوي

٤. مقتدي به په جهري لمانځه کي د امام د قرأت استماع

کوي چي دغه استماع واجب ده.

لاحق او مسبوق

لاحق هغه لمونځ کوونکی مقتدي دی چي لمونځ يې له امام سره يوځای پيل کړی وي خو د څه عذر په وجه يو يا څو رکعتونه ورنه ولاړ شي لکه په لمانځه کي چي ويده شي امام يو يا څو رکعتونه ورنه تير کړي او دی لا ويده وي يا يې اودس مات شي خو دی اودس تازه کوي څو رکعتونه ورڅخه تير شوي وي.

همددارنگه يو مقیم چي په مسافر امام پسې نیت وتړي نو هغه مقیم د امام څخه وروسته د پاته لمانځه په ادا کولو کي لاحق دی يا لکه څوک چي د يوه رکعت رکوع يا سجده د امام نه مخکي وکړي نو د دغه عمل په خاطر دغه رکعت بې کاره شو پس د دغه رکعت په اعتبار لاحق دی.

د لاحق د پاره ضرور دی چي اول هغه رکعتونه وکړي چي ورڅخه تير شوي دي له هغه وروسته که د جماعت څه حصه پاته وي په هغه کي به شریک شي او که نه نو به خپل باقي لمونځ وکړي لاحق په خپل تير شوي لمونځ کي د مقتدي په شان دی لکه څرنگه چي

مقتدی قرآئت نه وایي همدغسي به لاحق هم قرآئت نه وایي ساکت به ولاړ وي، لکه څنگه چي د سهوي په صورت کي پر مقتدي د سهوي سجده نه واجبيږي همدغه راز پر لاحق هم نه واجبيږي.

مسبق هغه مقتدی دی چي په جماعت کي د شريکيدو تر منځه امام يو يا خو رکعتونه ورڅخه تيرکړي وي، کله چي امام لمونځ ختم کړي نو مسبق به سلام نه گرځوي ولاړ به شي او تير شوي رکعتونه به پوره کړي.

مسبق به تير شوي رکعتونه داسي کوي لکه يوازي لمونځ چي کوي يعني قرآئت به هم وایي او که سهوه شي نو د سهوي سجده به هم کوي، مسبق به تير شوي رکعتونه داسي ترتيب کوي چي اول به ډک (سورة والا) او بيا به تش رکعتونه کوي او څومره چي يې د امام سره کړي وي د هغه په حساب به قعده (ناسته) کوي يعني د هغه رکعتونو په حساب چي کوم دوهم وو په هغه کي به اوله ناسته او چي کوم څلورم وو په هغه کي به وروستی ناسته کوي.

مثلاً: د ماسپښين په لمانځه کي د چا څخه درې رکعته تير شوي وي چي د امام سره شريک شو نو هغه به د امام د سلام گرځولو په وخت کي سلام نه گرځوي ولاړ به شي او تير شوي

رکعتونه به داسي وکړي:

لمړی رکعت چي وکړي ناسته به وکړي او التحيات به تر عبده ورسوله ووايي نو به ولاړشي يو رکعت به ډک او بل رکعت به تش وکړي نو به آخره ناسته وکړي سلام به وگرځوي.

که يو سپړی لاحق هم وي او مسبوق وی يعني څه رکعتونه ورڅخه تير شوي وي چي د امام سره شريک شو او د شراکت وروسته هم څه رکعتونه ورڅخه تير شي نو هغه ته په کاردی چي اول هغه رکعتونه وکړي چي دې پکښی لاحق دی يعني چي د شراکت څخه وروسته ورڅخه تير شويدي نو د دغو رکعتونو په ادا کولو کي به دې ځان داسي بولي لکه د امام سره چي لمونځ کوي يعني قرأت به هم نه وایي او د امام د ترتيب لحاظ به هم ساتي، وروسته که جماعت باقي وو په جماعت کي به شريک شي او که جماعت باقي نه وو نور لمونځ به پوره کړي بيا به هغه رکعتونه پوره کړي چي دې پکښي مسبوق دی.

مثلاً: د مازديگر د لمانځه يو رکعت تير شوي وو چي څوک

پکښي شريک شو دغه رکعت لا تير شوي نه وو چي اودس يې مات شو کله چي يې اودس وکړ او بيرته راغی نو لمونځ ختم شوي وو، نو هغه ته په کار ده چي اول دا دري رکعت د مقتدي په شان وکړي قرأت به نه پکښي وایي او بيا به هغه رکعت را

گرځوي چي په جماعت کي د شريکېدو د مخه ورڅه تير شوي وو، هغه دري رکعتونه به عين هغه ترتيب وکړي چي امام کول يعني قرائت به نه وايي او د دريو رکعتو د اول رکعت وروسته به ناسته کوي ځکه چي دا د امام دوهم رکعت دی او امام قعده پکښي کړي ده، بيا به په دوهم رکعت کي قعده نه کوي، په دريم رکعت کي به بيا قعده کوي ځکه چي د امام څلورم رکعت دی او قعده يې پکښي کړيده، وروسته به هغه رکعت وکړي چه د شريک کيدو د مخه ورڅه تير شوي وو خو په دغه رکعت کي به قرائت هم وايي ځکه چي دی مسبوق دی او مسبوق به تير شوي رکعتونه د ځانگړي لمانځه په شان کوي، ددغه رکعت په ختم کې به قعده هم کوي ځکه چي دده آخر رکعت دی.

په لمانځه کي د قرآن قرائت

په لمانځه کي د قرآن کریم صحیح لوستل فرض دی چي هر حرف په خپل مخرج (د ادا کولو ځای) کي ادا شي دء او ع، دح او ه، د ظ او ز، دذ او ض او د، دس او ث او ص بايد پوره توپيرو شي. که څوک ځني حروف پوره نشي ادا کولای لکه دح، خ او ه، ق او ک توپير نشي څرگندولای نو هغه ته د صحیح لوستلو مشق کول لازم او ضروري دی، که په صحیح لوستلو زحمت نه گالي نو گنهگاردی او يو لمونځ يې صحیح نه دی، که له زحمت

گاللو سره سره يې هم د حروفو صحيح هجاء نه شوای کولای نو هغه شرعاً معذور بلل شوی دی.

که څوک حروف صحيح ادا کولای شي او په بي پروايي حروف په خپل مخرج کي نه ادا کوي نو گنهگار او لمونځ يې نه صحيح کيږي.

کوم سورة د قرآنکريم چي په اول رکعت کي وويل شي که همهغه سورة په دوهم رکعت کي وويل شي څه حرج نشته لکن بيله ضرورته دا عمل مکروه دی، ښه دی چي په هر رکعت کي په ترتيب سره جدا جدا سورة وويل شي يعني په کوم ترتيب چي په قرآنکريم کي سورتونه ليکل شويدي په لمانځه کي همهغه ترتيب مراعات شي، نه داسي چي په اول رکعت يو سورة وويل شي او په دوهم رکعت کي د هغه نه مخکي سورة وويل شي، په لمانځه کي قصداً بې ترتيبه سورتونه ويل لمونځ مکروه کوي.

د اول رکعت د سورة نه د دوهم رکعت د سورة د آيتونو شمير بايد زيات نه وي، له سورة فاتحې وروسته علی الاقل بايد درې آيتونه وويل شي.

کوم سورة چي شروع شي بيله عذره د هغه پريښودل او بل سورة شروع کول هم مکروه دی، که چا لمونځ نه وي زده کړی يا نوی مسلمان شوی وي نو هغه به په لمانځه کي د لمانځه تر زده

کولو پوري سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وایي.

على الاقل هر شوک باید له ”الم تر كيف“ خخه تر ”قل
اعوذ برب الناس“ پوري دا لس سورتونه یاد کړي او په لمانځه
کي يې په ترتيب سره ووايي.

د وتر لمونځ

وتر واجب دي، د واجب درجه فرضو ته نژدی ده، قضا کول
يې سخته گناه ده، که قضا شي نو قضا راوړل يې ضروري حکم دی.
د وتر لمونځ درې رکعت دي، د دوهم رکعت په ناسته کي
التَّحِيَّاتُ تر عِبَادِهِ وَرَسُوْلُهُ ويل کيږي او بيا به دريم رکعت ته
ولا رشي له الحمد لله او سورة ويلو وروسته د الله اکبر په ويلو
سره لاسونه تر غوږو پورته کيږي او بيا تر نامه لاندې نيول کيږي
او دغه دعای قنوت ويل کيږي:

اللَّهُمَّ اَنَا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَتَتَوَكَّلُ عَلَيَّكَ وَنُثْنِي
عَلَيْكَ الْخَيْرَ وَنَشْكُرُكَ وَلا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ اللَّهُمَّ
اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلا نَعْبُدُ لَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَلا نَسْجُدُ وَلا نَسْجُدُ وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ
وَ نَخْشَى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

د وتر په درې واړو رکعتونو کي الحمد لله سره د سورتو ويل

کیري که په دریم رکعت کي د دعائ قنوت ویل هیرشو او له رکعت وروسته ور په یاد شو نو اوس دي یې نه وایې کله چي لمونځ پوره کړي نو د سهوي سجدي دي وکړي.

که یې په هیره سره په اول یا دوهم رکعت کې دعائ قنوت ووايه نو اعتبار نلري په دریم رکعت کي به یې بیا وایي او د سهوي سجدي به هم کوي.

که د چا دعائ قنوت زده نه وي نو دا لاندي دعادي ووايي:

اللَّهُمَّ رَبَّنَا اتِّفَانِي الدِّينَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

یا دي درې واري اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ووايي خود دعائ قنوت

یادول ضروری دي.

د جماعت د لمانځه فضیلت او تأکید

د جماعت د لمانځه په فضیلت او تأکید کي دومره احادیث رانقل شوي دي چي ټول سره یوځای شي یوه غټه رساله ورڅخه جوړیږي له دغو احادیثوڅخه معلومیږي چي د لمانځه د تکمیل د پاره جماعت ډیر ضروري دی ، رسول الله ﷺ هېڅکله جماعت نه دی قضا کړی ، د ناروغۍ په حالت کي چي د تگ طاقت یې هم نه درلود د دوو کسانو پر اوږو یې لاس تکیه کړی او جماعت ته به حاضر شو او په جمع یې لمونځ وکړ.

د الله تعالیٰ ﷺ گران استاذی او د بشریت پیشوا ﷺ به د جماعت پربینوونکي ته سخت خوابدی کیده او داسي کسانو ته یې د سختي سزاخواهش کړیدی، بیشکه په محمدي شریعت کي د جماعت د لمانځه ډیر تاکید شویدی، کوم شی چي د لمانځه غوندي اهم عبادت تکمیلوي د هغه هم زیات اهتمام او پابندی په کار ده.

مور د لته لمړی یو آیه لیکو چي ډیرو مفسیرونو د جماعت د لمانځه حکم ورڅه اخستی دی او بیا په دغه متعلق د خوا حدیثو ژباړه کوو:

الله ﷻ په سورة البقره کي فرمایي وَأَرْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

او تاسي رکوع کوي له رکوع کوونکو سره، ځيني مفسرين د رکوع تفسیر په خضوع سره کوي نو ځکه د جماعت فرضیت نه ورڅه ثابتیږي.

حدیث: د نبی کریم ﷺ څخه حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما داسي روایت کوي چي په جماعت سره لمونځ کول تر یوازي لمانځه اوه ویشته درجې زیات ثواب لري.

[مشکوٰة شریف ص ۹۵ اول ټوک]

حدیث: نبی کریم ﷺ فرمایلي دي چي تر یوازي لمونځ کولو

د بل سره په جماعت لمونځ کول ډیر بڼه دی او له دوو خلکو سره په جماعت لمونځ بیا ډیر بڼه دی او جماعت چي هر څومره لوی او زیات وي نو په هغه اندازه سره د الله ﷺ محبوب او خوښ دی.

[مشکوٰة شریف ص ۹۶]

حدیث: انس بن مالک ﷺ روایت کوي چي د بني سلمه د قبیلې خلکو اراده وکړه چي خپل مخکني کورونه پریري او د مسجد نبوی په خوا کي کورونه جوړ کړي ځکه د هغوی کورونه له مسجد نبوي څخه لیري وه کله چي نبی کریم ﷺ خبر شو نو هغوی ته یې وویل چي ستاسي په راتگ کي و مسجد نبوي ته ډیر لوی ثواب دی، نبی کریم ﷺ وفرمایل ایا تاسو د خپلو قدمو په اینودلو کي چي پر ځمکه لگیري د ثواب خیال نه کوي؟ ثواب یې نه بولی؟

فایده: لدغه حدیث شریف څخه معلومه شوه څوک چي د هر څومره لیري ځای څخه مسجد ته راځي هغومره زیات ثواب لری باید له فهمه ونه غورځول شي چي خپل مسجد حق لري که څه هم د جماعت لمونځ نه پکښي کیږي بیا دي هم ودغه نژدې مسجد ته ورشي اذان او اقامت دي وکړي او یوازي دي لمونځ وکړي.

[شامی احکام المساجد ص ۱۹۰ اول ټوک]

حدیث: رسول الله ﷺ فرمایي څومره وخت چي د لمانځه په

انتظار کي تير شي هغه ٽول په لمانځه کي حساب دی.

حديث: حضرت مرید اسلمي رضي الله عنه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت کړی دی څوک چي د شپې په تيارو کي مسجد ته ځي هغوی ته زیری ورکړی چي د قیامت په ورځ به د دوی دپاره پوره رڼا وي.

حديث: له حضرت عثمان رضي الله عنه څخه روايت دی چي رسول صلى الله عليه وسلم فرمایي څوک چي ماخوستن لمونځ په جماعت ادا کړي هغه ته به د نيمي شپې د عبادت ثواب ورکړل شي او څوک چي د ماخوستن او سهار لمونځونه په جماعت ادا کړي هغه ته به د ټولي شپې د عبادت ثواب ورکړل شي.

حديث: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چي يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چي زما په زړه کي راگرځي چي چاته د لرگو د جمع کولو بل چاته د اذان او بل چاته د امامت کولو حکم ورکړم او پخپله د هغه خلکو په کورونو وگرځم چي د جماعت و لمانځه ته نه راځي نو د هغو کورو ته اور واچوم.

حديث: له رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد دی چي که زما سره د بنحو او ماشومانو خاطر نه وای نوزه به په لمانځه کي مشغول شوي وای او خادمانو ته به مي امر کړی وای چي هغه څوک چي د جماعت لمانځه ته نه حاضرېږي د هغوی کورونه سره د مال او متاع وسوځي.

[صحيح مسلم]

د ماخوستن د لمانځه تخصیص په دغه حدیث شریف کې په دغه منظور شویډی چې دغه وخت د خوب او استراحت دی او خلگ ټول په کورونو کې وي.

امام ترمذی (رح) فرمایي چې دغه مضمون ابن مسعود، ابوداود، ابن عباس او جابر رضی الله عنہم روایت کړیډی چې دا ټول جلیل القدر صحابه دي.

د قضا شوو لمونځونو د بیا راگرځولو طریقه

که له چاڅخه کوم لمونځ قضا شوی وي چې کله ور په یاد شی نو ژر دي یې وکړي بی سببه ځنډول یې سخته گناه ده، که چا ژر قضا شوي لمونځ بیرته و نه کړ بلی ورځي یا بل وخت ته یې پرېښود او د هغه وخت نه مخکي مړ شو نو غبرگه گناه پرې پاته شوه، یو د لمونځ قضاء او بل د قضاء ژر نه ادا کول.

که د چاڅخه ډیر لمونځونه قضا شوي وي نو څو کولای شی ژر دي یې قضاء راوړي، دا ضروري نه ده چې د ماسپښین د لمانځه سره د ماسپښین لمونځ را وگرځوي یا د مازدیگر د لمانځه سره د مازدیگر لمونځ را وگرځوي، که د چاڅخه د ډیرو میاشتو یا ډیرو کلونو لمونځونه قضا شوي وي د هغو په راگرځولو کې دي هم جدیت وکړي په یوه وخت کې دی دوه دوه یا څلور څلور لمونځونه کوي، که څه عذر نه وي نو د هر لمانځه

سره دی یویو قضایي لمونخ راگرخوي.

د قضایي لمونخ د راگرخولو د پاره څه خاص وخت نشته خو
دومره احتیاط باید وشي چي مکروه وخت نه وي.
هغه وختونه چي لمونخ کول پکښي مکروه دی.
۱- د لمر راختو وخت.

۲- د غرمې (استواء) وخت.

۳- د مازدیگرد لمانځه څخه وروسته تر لمر لویدو پوري.

که د چا څخه په ټول عمر کي لمونخ نه وي قضاء شوی او س
یو لمونخ ورڅه قضاء شو یا لمونخونه ورڅخه قضاء شوي وي
خو هغه یې ټول راگرخولي وي او او س یو لمونخ پر پاته وي نو
اول دی د هغه قضاء راوړي که نه نو فرض لمونخ یې نه صحیح
کيږي، البته که قضایي لمونخ ورڅخه هیر شوي وو او د وخت
فرض لمونخ یې وکړ وروسته قضایي لمونخ ورپياد شو نو او س
دی یې را وگرخوي، د وخت لمونخ چي یې کړی دی بیا یې
راگرخول نشته همدارنگه که وخت دومره کم وو چي که قضایي
لمونخ راگرخوي د وخت لمونخ ور نه قضاء کيږي نو اول دي د
وخت لمونخ ادا کړي او بیا دي قضایي لمونخ وکړي.

که د چا څخه یو یا دوه یا درې یا څلور یا پنځه لمونخونه
قضاء شول او نور لمونخونه یې پر غاړه نه وه پاته یعنی د دغو

پنځو لمونځو پوروپي وو نو ترڅو چي د دغو لمونځو قضاء يې راوړي نه وي د وخت فرض لمونځ يې نه صحيح كيږي، كله چي د دغو پنځو لمونځو قضاء راوړي نو كوم لمونځ چي اول قضاء شوي وي اول به هغه كوي بيا دوهم بيا دريم بيا څلورم او بيا پنځم.

كه چا د يوې ورځي پنځه واړه لمونځونه قضاء كړي وو نو هغه به اول د سهار د لمانځه قضاء راوړي بيا د ماسپنين بيا د مازديگر بيا د ماښام او بيا د ماخوستن، كه يې په بل ترتيب وكړي صحيح نه دي بيرته به يې دوباره كوي. [والله اعلم بالصواب] كه د چا څخه شپږ يا د شپږو څخه زيات لمونځونه قضاء شوي وه نو هغه د دغو لمونځونو د قضاء راوړلو تر مخ د وخت فرض لمونځ كولاى شي، كله چي د دغو لمونځونو قضاء راوړي نو ترتيب يې هم ضروري نه دي چي څرنگه يې خوبه وي هغسي دي يې ادا كړي.

كله چي لمونځ كوونكى د شپږو قضاء لمونځو قضاء وكړي نو اوس بيا صاحب د ترتيب شو يعني كه بيا د شپږو لمونځو څخه كم لمونځونه وړ څخه قضاء شي نو په ترتيب به يې داسي راگرځوي لكه مخكي چي يې ذكر وشو.

كه د چانه د وتر لمونځ قضاء شي او بل لمونځ نه وي قضاء شوي نو ترڅو چي د دغه وتر قضاء رانه وړي د سهار لمونځ يې نه

صحيح کيڙي، که يې د سهار لمونځ وکړ او وروسته يې د وتر
قضاء راوړه نو د سهار لمونځ به بيرته له سره کوي.

که چا يوازي د ماخوستن لمونځ کړی وو او ویده شو بيا يې
د شپې د تهجد دپاره اودس وکړ او د ماخوستن و تريې وکړل او
سهار ورپياد شو چي د ماخوستن لمونځ يې بې اودسه کړی وو
نو قضاء به صرف د ماخوستن د لمانځه راوړي.

قضاء صرف د فرضو او وترو راوړل کيږي د سنتو قضاء
نشته، البته که د سهار لمونځ د چاڅخه قضاء شوي وي که يې د
زوال څخه مخکي راگرځوي نو سنت او فرض دي دواړه وکړي
حکه چي د سهار سنت مؤکد سنت دی، رسول الله ﷺ نه په سفرکي
د سهار سنت پرې ايښي دي نه په حضرکي؛ که څوک وروسته له
زوال څخه د سهار د لمانځه قضاء راوړي نو صرف فرض دي وکړي.
که د سهار د لمانځه وخت دومره کم ووچي صرف دوه رکعته
فرض پکي کيدای شوای نو دوه رکعته فرض دي وکړي او سنت
دي له لمرختو وروسته او تراستواء ترمنځه را وگرځوي.

د جمعې لمونځ

د جمعې لمونځ فرض عين دی د قرآن شريف او متواترو
احاديثو او د امت د اجماع نه ثابت دی او د اسلام د لويو
شعائرو څخه دی منکر يې کافر، بيله عذره پرېښودونکی يې

فاسق دی، په قرآن کریم کي د الله تعالی ﷻ ارشاد دی:

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِذَا نُودِيَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا
اِلَىٰ ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوْا الْبَيْعَ ۚ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٤﴾

اي دایمان خاوندانو کله چي د جمعې دورحی د لمانحہ د پاره اذان وویل شي منډي وهی د الله د ذکر و طرف ته او پریردی بیع او شری (خرخول او رانیول) دا ستاسو د پاره بنه دی که تاسو پوه شی. د ذکر خخه مراد لمونخ او خطبه دي او له منډو خخه مراد اهتمام کول دي، رسول الله ﷺ فرمائیلي دي:

خوک چي د جمعې په ورځ غسل وکړي او هم د خپل طاقت سره صفایي وکړي، خوشبويي په ځان پوري کړي او لمانحہ ته ولاړ شي په مسجد کي خوک له خپله ځايه بیځايه نه کړي بیا چي خومره نفل چي کولای سي وه یې کړي کله چي امام خطبه شروع کړي نو په پټه خوله او کامله توجه سره دي یې واورې نو خود به الله ﷻ د تیري جمعې خخه تر دغه وخت گناهونه ور معاف کړي.
[بخاری]

په یوه بل حدیث شریف کي آنحضرت ﷺ فرمائیلي دي:

خوک چي د جمعې په ورځ غسل وکړي او مسجد جامع ته پلی ولاړ شي خطبه واورې د خطبې په منع کي باطلې خبرې و نه کړي نو هغه ته به د پوره یوه کال د روژو یا لمونځو ثواب ورکړه شي. [ترمذی]

د جمعې د لمانځه د وجوب شرطونه

- ۱- مقیم کیدل پر مسافر نشته.
- ۲- صحتمندی پر داسې مریض نشته چې مسجد جامع ته د تگ توان نلري.
- ۳- که د بوداوالي څخه څوک مسجد جامع ته تلای نشي یا پوند وي.
- ۴- غلام چې د شریعت مطابق غلام وي.
- ۵- بنځه
- ۶- نابالغه هلک.

۷- معذور چې عذریې د جماعت د پریښودلو دپاره معتبر وي لکه د سخت باران اوریدل یا د کوم مریض ساتنه کول یا جامع مسجد ته په تلو کې له دښمن څخه د خطر احساس کول.

د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه

- ۱- شهر یا قصبه، په صحرا یا ځنگل کې د جمعې لمونځ صحیح نه دی، البته که د صحرا آبادي درې یا څلور زره کورونه وي نو بیا د جمعې لمونځ پکښې کیدای سي.
- ۲- د ماسپښین د وخت داخلیدل، د وخت نه مخکې یا د وخت د تیریدو نه وروسته جائز نه دی، که د لمانځه کولو په حالت د ماسپښین وخت ختم شو نو لمونځ هم فاسد شو که څه هم

آخیره قعده یې تر تشهد پوري کړې وي نو دغه سبب دی چي د جمعي د لمانځه قضاء نشته.

۳- خطبه يعني د امت په حضور کي د الله ﷻ ذکر کول، که څه هم سبحان الله والحمد لله وي، خو سبحان الله والحمد لله ويل او په هغه اکتفا کول د سنت طريقي مخالفت دي بيا هم لمونځ صحيح کيږي.

۴- خطبه د لمانځه ترمنځه ويل، که د لمانځه ترمنځ ونه ويل شي لمونځ نه صحيح کيږي.

۵- خطبه د ماسپښين په وخت کي ويل که تر وخت دمخه وويل شي نو هم لمونځ نه صحيح کيږي.

۶- جماعت: يعني د امام څخه سوا لږ تر لږه درې کسان د خطبې د شروع کيدونه د اول رکعت تر سجدي پوري ضرور دي، خو دغه درې کسان بايد قابل د امامت وي، صرف بنځي يا نابالغه هلکان نه وي، که څه هم دغه درې کسان چي خطبه يې اوريدلې وي ولاړ شي او نور درې کسان راشي.

۷- که د سجدي کولو ترمنځ خلگ ولاړ شي او له امام سره تر درې کسانو کم پاته شي نو لمونځ به هم ولاړ شي، که له اولي سجدي وروسته ولاړ شي نو جمعه صحيح ده څه حرج نشته.

۸- عام اجازت په داسي خاص ځای کي د جمعي لمونځ

کول چي عام خلگوته اجازت نه وي جايز نه دی او هم که د جمعې په ورځ د جامع دروازه بنده شي چي نور خلگ نشي را تلای نو لمونځ هم نه کيږي.

د جمعې د ورځي لمونځ اول څلور رکعته مؤکد سنت دي وروسته بيا د امام خطبه ويل کيږي چي اوريدل يې واجب دي بيا دوه رکعته فرض د جمعې په جمع کول او وروسته بيا څلور رکعته سنت او ورپسې بيا دوه رکعته سنت دي، چا چي د جمعې لمونځ ادا کړ نو د ماسپنين لمونځ ورباندي نشته، که د جمعې لمونځ يې نه وي کړی نو د ماسپنين لمونځ به کوي.

مسافرانه لمونځ

د سفر قصد او په قصد سره عمل کول چي په شرعي سفر سره ياد يږي په احکامو کي تغير راوړي لکه د روژې خوړل او د څلور رکعته لمونځ په بدل کي دوه رکعته لمونځ کول، که د سفر قصد نه وي چي پر ټوله نړۍ راوگرځي مسافرنه دی، همدارنگه که د سفر نيت وکړي او په سفر يې شروع کړې نه وي هم مسافرنه گڼل کيږي، د سفر مسافره د مقصد تر ځای پوري پر وچه لار د اوبن په ميانه تگ يا پياده (پلی) ميانه تگ د درو ورځو لار ده شپه نه حسابل کيږي ځکه چي شپه د استراحت د پاره ده، په سفر کي له سهاره تر ماښامه تگ شرط نه دی ځکه چي لمونځ کول،

ڊوڊي، خوڀل او استراحت ڪول هم په سفر کي داخل دي لکه په فتاویٰ کي چي وایي: که شوک د ورځي د سهار څخه تر ماښام پوري تگ وکړي د اسراحت ځای ته ورسېږي هلته شپه تیره کړي دوهمه او دریمه ورځ همدا شان وکړي نو شرعاً مسافر دی، په هدایه کي وایي: اندازه په فراسخو سره معتبره ده چي په ضعیف روایت یوویشت (۲۱) فرسخه او فتویٰ پرا ته لس (۱۸) فرسخه ده. که شوک د درو ورځو لار د موټر په ذریعه په لس (۱۰) ساعته کي یا د الوتکي په ذریعه په یوه ساعت کي قطع کړي شرعاً مسافر دی، د وچي دلاري تگ د اوبو دلاري سره برابره دی ځکه هر ه لار ځان ته تعین د وخت غواړي.

د امام اعظم ابوحنیفه (رح) په حکم مسافر به څلور رکعتیزه لمونځ دوه رکعته ادا کوي یعنی اضافه تر دوه رکعته روانه دی، که یې تر دوه رکعته اضافه لمونځ وکړ گنهنګار دی، که فرض لمونځ څلور رکعته داسي ادا کړي چي وروسته له اول دوو رکعتو په قدر د التحيات ناسته وکړي نو اول دوه رکعته یې فرض او آخر دوه رکعته یې نفل شول، مگر دغه لمونځ کوونکی گنهنګار شو ځکه چي د دوو رکعتو فرضو سلام وځنډیدي، همدا رنگه که وروسته له اول دوو رکعتو ناسته و نه کړي او څلور رکعته فرض ادا کړي نو فرض لمونځ یې باطل او په نفل سره بدل

شو، مگرد امام محمد بن ادریس شافعی (رح) په حکم د مسافر
 خلور رکعتہ فرض لمونځ عزیمت دی او دوه رکعتہ یې رصخت
 دی؛ د سهار او ماښام لمونځونه مسافر نه دي ځکه کموالی هم
 پکښې نشته، په سفر کې چې څوک آرام وي د لمانځه سنت دي
 نه پرېږدي، که یې تلوار وو چې موټر ور نه تلی یا د سفر ملگري
 ناراضه کیدل یا کوم بل داسې ستونزه وه نو سنت دي پرېږدي.

څوک چې په نیت د سفر له کوره ووزي چې د خپل ښار یا د
 کلي د آبادیو نه تیر شي د سفر لمونځ به کوي، تر څو چې د اقامت
 نیت پنځه لس ورځي یا اضافه تر پنځه لس ورځو په کوم بل ښار
 یا کلي کې کوي، دا پنځه لس ورځي یا اضافه مذهب د امام
 اعظم ابوحنیفه (رح) دی چې روایات یې حضرت عبدالله بن
 عباس رضی الله عنه او حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما کړيدي، د عسکر نیت د
 قبول وړ نه دی بلکه د امیر نیت معتبر دی، همدارنگه د ښځي
 نیت اعتبار نه لري د میړه نیت یې معتبر دی، د سفر لمونځ له نیت
 وروسته پر مسافر لازم دی، که مسافر نیت له پنځه لس ورځو نه
 کم وکړ نو لمونځ به پوره نه کوي ځکه چې مسافر دی یعني د
 خلور رکعتہ فرض پر ځای به دوه رکعتہ کوي، همدارنگه که د
 مقصد منزل ته ورسېږي او نیت د اوسیدو یې له پنځه لس ورځو
 نه کم وو خو پنځه لس ورځي یې تیري کړي بیا یې هم داسې نیت

وو چي نن يا سبا به حُم او په دغه توگه کلونه ورباندي تير شي لمونځ به پوره نه کوي دوه رکعت د سفر لمونځ به کوي حُککه چي مسافر دی، له بهيتي څخه په صحيح سند سره روايت دی چي عبدالله بن عمر رضي الله عنه په آذربايجان کي شپږ مياشتي او حضرت انس رضي الله عنه په نيشاپور کي شپږ مياشتي تيري کړي لمونځونه يې دوه رکعت مسافرانه کول.

که کوم موټر چلوونکي کوم بل ښار ته بار وړی وي او د بيرته راتلو د پاره د بار په لټه کي وي چي نن يا سبا به بار پيدا شي لدې ښار نه حُم پدغه اميد کي مياشتي پر تيري شي لمونځ به دوه رکعت مسافرانه کوي، همداراز هغه مسافر وړونکی موټر چلوونکی چي له خپل استوگن ښار څخه ووزي لمونځ به مسافرانه کوي کله چي بيرته خپل ښار ته راشي پوره لمونځ به کوي که څه هم د اقامت نيت يې کړي نه وي حُککه چي په ښار کي د اقامت نيت ته حاجت نشته، که د استوگني ښار يا کلی بدل کړي يعنی کوم بل ښار يا کلی يې د استوگني د پاره غوره کړ بيا هغه اول استوگن حَي ته په سفر ولاړی نيت يې له پنځه لس ورځو څخه کم وولمونځ به پوره نه کوي حُککه چي مسافر دی.

که حاجي نيت د اقامت وکړ چي پنځه لس ورځي به په مکه شريف او منی کي تيروم نيت د اقامت يې صحيح نه دی حُککه چي

په نیت کي دوه ځایه چي فاصله سره لری وویل شوه، همدارنگه که یوازي مکې شریفې ته ورغی او په مکه شریف کي یې د پنځه لس ورځو د اوسیدو وخت نه وو د اقامت نیت یې صحیح نه دی لمونځ دي پوره نه کوي ځکه چي مسافر دی.

د امام اعظم ابوحنیفه (رح) په مذهب مسافر لره یو ځای کول د دوو لمونځو د فعل په لحاظ روا دي او د وخت په لحاظ روا نه دي یعنی مسافرته روا دي چي د ماسپښین لمونځ د وخت و آخرته وځنډوي او د مازدیگر لمونځ د وخت په اول کي وکړي، دغه رنگه د ماښام او ماسخفتن لمونځونه سره جمع کړي، دغه عمل په ”جمع صوري“ سره یادېږي.

جمع حقیقي (جمع وقتي) دوه ځایه روا ده لکه په عرفات کي چي د مازدیگر لمونځ د ماسپښین په وخت کي ادا کېږي چي د تقدم جمع بلل کېږي او د ماښام لمونځ چي د ماسخفتن په وخت کي ادا کېږي چي د ځنډ جمع بلل کېږي.

په احادیثو کي چي د رسول الله ﷺ د جمع روایت شوي دی مقصد یې جمع صوري ده، په نورو مذهبو کي جمع حقیقي په هر عذر رواده لکه سفر، باران، ناروغي او داسي نور.

همدغه راز د امام ابوحنیفه (رح) په مذهب په کښتۍ کي په هر حال لمونځ په ناستي روا دی مگر امام ابو یوسف (رح) او

امام محمد (رح) وايي چي بيله عذره روانه دي.
 که په سفر کي لمونځ قضاء شي او په کور کي قضاء راوړي
 نو د دوو رکعتو د سفر د لمونځ قضاء به راوړي، که له مقیم نه
 لمونځ قضاء شو غوښتل يې چي په سفر کي قضاء راوړي نو د
 خلورو رکعتو قضاء به راوړي، فرمان وړونکی او گنهگار په
 سفر کي يو شان رصخت دي يعني دواړو ته قصر د لمانځه او د
 روژې خوړل روا دي ځکه چي د قرآن کریم د البقره په سورة کي
 الله ﷻ فرمائي دي.

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ

يعني که څوک ستاسو څخه په روژه کي ناروغه يا په سفر
 کي وي او روژه وځوري بيا د دغه روژې نيول په شمار د خوړل
 شوو ورځو په نورو ورځو کي پسله د روژې د مياشتي ورباندي
 لازم دي، په دغه آية مبارک کي د گنهگار او فرمان وړونکي
 توپير نشته، په حديث شريف کي راغلي دي.

”صَلَاةُ الْمُسَافِرِ رَكَعَتَانِ“

يعني د مسافر لمونځ دوه رکعته دي.
 په حديث شريف کي هم د فرمان وړونکي او گنهگار توپير
 نشته امام شافعي (رح) وايي چي گنهگار ته رخصت نشته.

د تراویح لمونځ

د روژې په میاشت کې هره شپه بیله د ماخوستن د لمانځه او وترڅخه شل رکعته تراویح کول سنت دي.

(۱) وتر د تراویحو څخه وروسته کول ښه دي، که چا تر مخه وکړل هم جائز دي.

(۲) په تراویح کې پسله څلور رکعتو څخه دوامره وخت کښیناستل لکه څلور رکعته تراویح چې شویډی مستحب دی، که دوامره وخت کښیناستل خلقوته تکلیف وي نو لږ وخت دي کښیني، بیا د ناستي په وخت کې اختیاردی که څوک نفل کوي که تسبیح وایي او که هسي کښیني.

(۳) که چا د ماخوستن د لمانځه څخه وروسته تراویح کړي او بیا ورته معلومه شي چې په څه نسبت یې د ماخوستن لمونځ فاسد شویډی نو هغه به د ماخوستن د لمانځه سره تراویح هم بیرته راگرځوي.

(۴) که د جماعت لمونځ چا په جماعت سره نه وي کړی نو دي تراویح په جماعت سره نه کوي ځکه چې تراویح د ماخوستن د لمانځه تابع دي.

(۵) که څوک جماعت ته په داسې وخت را ورسېږي چې د ماخوستن لمونځ شوی وي او خلق تراویح کوي نو ده ته په کار

دي چي اول د ماخوستن لمونځ وکړي او بيا په تراويح کي شريک شي که خور کعاته تراويح ورڅخه تيري شي نو هغه دي د وترو څخه وروسته وکړي خو وتر بايد په جماعت وکړي.

(۶) د روژې په مياشت کي يوځل ټول قرآن مجيد ترتيب واره په تراويح کي لوستل مؤکد سنت دی د ټنبلۍ په سبب يې پريښودل ښه کارنه دی، البته که دا ويره وي چي د پوره قرآن مجيد د لوستلو په سبب به خلگ لمونځ پرېږدي او جمع به ماته شي نو څومره چي لوستلای شي هغومره دي ولولي يا دي آخري لس سورتونه په هر رکعت کي يو يو سورت لولي کله چي لس رکعته پوره شي بيا دي له سره شروع کړي.

(۷) تر څو چي د خلقو شوق نه وي معلوم شوی د يوه ختم څخه زيات دی نه کوي.

(۸) که خلگ شوق ولري نو په يوه شپه کي يو ختم دقرآن کریم جائز دی او که پر خلگو تکليف وي نو مکروه دی.

(۹) د تراويح په لمانځه کي د ختم په صورت کي يوځل د ”بسم الله الرحمن الرحيم“ ويل په لوړ آواز سره ضروری دی ځکه چي بسم لله الرحمن الرحيم هم د قرآن مجيد يو آية دی، که څه هم د يوه سورة جزنه دی خو که په زوره ونه ويل شي نو د قرآن کریم په پوره کيدو کي د يوه آية کموالی راعي او که امام په قراره سره

بسم الله وويله نو د مقتديانو د قرآن مجيد ختم به پوره نه شي .
(١٠) تراويح د روژې په ټوله مياشت كې سنت دي كه څه هم
د قرآن مجيد ختم د مياشتې تر پوره كيدو تر مخه پوره شي مثلاً د
روژې د مياشتې په اولو شلو شپو كې د قرآن ختم وشو نو باقي
لس شپې هم تراويح كول سنت دي .
(١١) په تراويح كې درې حلي قل هو الله ويل لكه څنگه چي
عام دستور دى مكروه دي .

د اخترونو لمونځونه

په اسلام كې د اخترو دواړي ورځي د خوشحالي ورځي دي
او په دواړو ورځو كې دوه دوه ركعته لمونځ د شكرېې واجب
دي، كوم شرطونه چي د جمعې د لمونځه دي هغه د اختر د
لمونځه هم دي مگر د جمعې د لمونځه د پاره خطبه شرط ده او
د لمونځه تر مخه ويل كيږي خو د اختر په لمونځه كې شرط نه ده
بلكه سنت ده او د لمونځه څخه وروسته ويل كيږي، البته د اختر
د خطبې او ريډل د جمعې د خطبې په شان واجب دى په منځ كې
خبري يا لمونځ كول يا كوم بل كار كول منع دى .

د دواړو اخترو په ورځ ديارلس (١٣) كارونه سنت دى :

(١) د شريعت مطابق ځان تيارول .

(٢) غسل كول .

(٣) مسواک وهل.

(٤) بني جامي اغوستل.

(٥) په خان پوري خوشبويي وهل.

(٦) د خوب څخه سهار وختي را پاڅيدل.

(٧) وختي عيدگاه ته تلل.

(٨) عيدگاه ته د تلونه مخکي خوږشي خوړل.

(٩) عيدگاه ته د تلونه مخکي د فطر صدقه (سرسايه) ورکول.

(١٠) د اختر لمونځ په عيدگاه کي کول يعني بيله عذره د

اختر لمونځ په بناړکي کول بڼه نه دی.

(١١) چي پر کومه لار تللي وي د راتگ په وخت کي به پر بله

لار راځي.

(١٢) پياده د عيدگاه لمانځه ته تلل.

(١٣) په لاره کي د الاندي تکبيرونه ويل:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ

د کمکي اختر (عيد فطر) د لمانځه طريقه په لاندي ډول ده:

(١) نیت: نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ رَكَعَتِي الْوَاجِبِ صَلَوةِ عِيدِ

الْفِطْرِ مَعَ سِتِّ تَكْبِيرَاتٍ فِي هَذَا الْوَقْتِ وَقَدَّيْتُ بِهَذَا الْإِمَامِ

مُتَوَجِّهًا إِلَى جِهَةِ كَعْبَةِ الشَّرِيفَةِ (نیت کوم چی ادا کړم دوه

رکعتہ لمونح واجب د کوچني اختر سره د شپږو تکبیرو په دغه حاضر وخت اقتدا مي ده په دغه حاضر امام پسې مخ مي دی پر لوري د کعبې شریفې) د امام د تکبیر سره به مقتدیان لاسونه دالله اکبر په ویلو سره تر غوږو پوري پورته کړي او تر نامه لاندي به یې ونیسي.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ، اَعُوذُ بِاللَّهِ اَوْ بِسْمِ اللّٰهِ به امام او مقتدیان په خفیه سره ووايي.

(۲) مقتدیان دی امام ته متوجه شي امام درې حلی الله اکبر وایي دا تکبیرونه واجب دي او مقتدیان به یې هم ورسره وایي د هر تکبیر سره امام لاسونه تر غوږو پورته کوي بیا یې کښته خوړند نیسي مقتدیان به هم په عین ترتیب د امام متابعت کوي.

(۳) امام د دریم تکبیر ویلو وروسته لاسونه تر نامه لاندي نیسي د نورو لمونخونو په شان په قرأت پیل کوي نو مقتدیان به چپ ولاړوي، بیا امام د قاعدې مطابق رکوع، قومه او سجده کوي مقتدیان به د امام متابعت کوي.

(۴) په دوهم رکعت کي امام اول الحمد لله او سورة وایي بیا درې تکبیرونه وایي مقتدیان به هم دا تکبیرونه وایي د هر تکبیر په ویلو سره امام او مقتدیان لاسونه غوږو ته پورته کوي

او خورند يې نيسي د خلورم تکبير په ويلو سره امام بيا د قاعدې مطابق رکوع ته ځي قومه او سجده کوي په آخره ناسته او سلام گرځولو سره لمونځ ختم کوي او مقتديان به هم د امام متابعت کوي.

(٥) بيا امام وروسته پر ممبر دريږي او دوې خطبې وايي د دواړو خطبو په منځ کي دومره کښيني لکه د جمعې په خطبه کي د اختر په خطبه کي بايد شروع په الله اکبر سره وشي، په اوله خطبه کي نه (٩) ځله الله اکبر او په دوهمه خطبه کي اووه (٧) ځله الله اکبر ويل ضروري دي، د لوی اختر (عيد قربان) د لمانځه همدغه طريقه ده فرق يې صرف دومره دی چي د لوی اختر د لمانځه په نيت کي د کوچني اختر په عوض کي لوی اختر ذکر کيږي، په کوچني اختر کي وعيدگاه ته د تلو نه مخ کي شه خوږشی خوږل سنت دي او په لوی اختر کي نه خوږل سنت دي.

په لوی اختر کي د صدقه فطر په شان کومه صدقه نشته خو بايد له نظره پاته نه شي چي د توان او طاقت لرلوسره قرباني واجب ده اذان او اقامت د اختر و د لمونځو دپاره نشته، په کوم ځای کي چي د اختر لمونځ کيږي هلته بل لمونځ کول مکروه دی که د لمانځه ترمنځ وي او که وروسته، په کور کي هم د اختر تر لمانځه دمخه لمونځ کول مکروه دی مگر د اختر تر لمانځه وروسته په کور کي لمونځ کول مکروه نه دی، همدارنگه بنځي

يا هغه څوڪ چي په څه عذر د اختر په لمانځه كې گډون نه كوي د هغوی نفل لمونځ كول مخكي د اختر تر لمانځه مكروه دی.

د دواړه اخترو په خطبه كې د صدقه فطر احكام او د لوی اختر په خطبه كې مسائل او د تشریق د تكبیرو احكام بیانول ضروري دی د تشریق تكبیرونه یعنی تر لمانځه وروسته یو ځل

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ

ویل پر هغه چا واجب دی چي د اختر لمونځ ورباندی واجب وي، پر بنځه او مسافر واجب نه دي، هغه څوڪ چي د اختر لمونځ ورباندې واجب نه وي د لوی اختر په ورځو او شپو كې په امام پسې لمونځ په جماعت وکړ امام د سلام گړځولو متصل د تشریق تكبیرونه وایي نو په گډون د دغه شخص پر ټولو مقتدیانو یې ویل واجب شول.

د تشریق تكبیرونه د عرفات د ورځې یعنی د لوی اختر د میاشتي د نهم تاریخ د سهار څخه شروع او د دیارلسم تاریخ تر مازدیگر پوري چي ټوله درویشته لمونځونه کیري واجب دی، څوڪ چي ځان له لمونځ كوي یا بنځه یا مسافر هم د تشریق تكبیرونه وایي ډیر احسن عمل دی.

دغه تكبیرونه متصل د هر لمانځه وروسته په لوړ آواز ویل

واجب دي، خو د بنحو د پاره په کراره ویل بڼه دي، که د امام
 خخه هیر شول نو مقتدیان دي ژر شروع په وکړي، د اختر د لمانځه
 نه وروسته هم د عینو فقهاؤ په نزد تکبیرونه ویل واجب دي.

که د چا خخه د اختر لمونځ تیر شو نو په ځانگړه توگه د اختر
 لمونځ نه شي ادا کولای که بل جماعت ته ځان ورسوي ډیر به بڼه وي
 همدارنگه که څوک د اختر د لمانځه په جمع کي شریک شو
 او په کوم سبب یې لمونځ مات شو نو هغه یې هم قضاء نشي
 کولای او نه قضاء پر واجب ده، که د ډیرو خلکو لمونځ په څه
 سبب مات شوی وي نو بیا قضاء ورباندي واجب ده او په جمع
 سره به یې کوي.

که په څه عذر د اختر په لمړۍ ورځ ونکړه شو نو د کوچني
 اختر لمونځ به په دوهمه ورځ او د لوی اختر لمونځ د ذي الحجې
 تر دوه لسم (۱۲) تاریخ پوري کولای شي، د لوی اختر لمونځ که
 بی عذر په پاته شي په دوهمه ورځ یې کول مکروه دی.

د جنازې لمونځ

د جنازې لمونځ په واقعیت کي د مړي د پاره د الله ﷻ خخه د
 دُعا غوښتل دی.

(۱) د جنازې د لمانځه د وجوب د پاره ټول هغه شرطونه دي
 چي د لمانځه د پاره دي (مسلمان، عاقل او بالغ) یو شرط چي

پکي زيات دی د مړي څخه خبريدل دي بې خبري عذر دی.

(۲) د جنازی د لمانځه د پاره دوه شرطونه دی:

اول هغه چي د لمونځ کوونکو سره تعلق لري لکه د بدن پاکي، د عورت پټول، قبلي ته مخ کول او داسي نور، د جنازې په لمانځه کي د وخت شرط نشته، که د لمانځه د تيريدو خطر وي نو تيمم کول جائز دی.

دوهم هغه شرطونه دي چي دمړي سره تعلق لري او هغه شپږ دي:

(۱) مړی به مسلمان وي که څه هم فاسق يا بدعتي وي لمونځ يې جائز دی ، څوک چي د وخت د پاچا په مقابل کي بغاوت وکړي او مړ شي لمونځ ورکول يې جايز نه دی، که د جنگ نه پس مړ شي بيا يې لمونځ جائز دی.

(۲) ځيني کسان د جنازې لمونځ د بوټو سره کوي، که بوټونه پاک وي نو څه باک يې نشته او که ناپاکه وي نو هغه به بوټونه پاکوي يابه يې له پنبو باسي، که دغه پاکي په نظر کي و نه نيسي نو لمونځ يې نه کيږي.

(۳) د کوم ماشوم چي مور يا پلار مسلمان وي هغه به مسلمان

گنل کيږي.

(۴) د مړي د بدن د حقيقي او حکمي نجاست څخه پاکول، که

نجاست له بدن څخه راوتلی وي او په بدن پوري نښتی وي نو خير دی.

(٥) د مړي نه مراد هغه څوک دی چې ژوندی پیدا سوی وي بیا مړ شي، که مړ کوچنی پیدا سي هغه ته لمونځ ورکول صحيح نه دی. [ردالمحتارص ٥٨٢ اول ټوک، بحرالرائق ص ١٨٨ دوهم ټوک]

(٦) که يو مړي د نجاست حکميه څخه پاک نه وي يعني غسل نه وي ورکول سوی يا تيمم نه وي وکړل سوی په هغه صورت کي چي غسل ناممکن وي نو هغه ته لمونځ ورکول روا نه دي مگر که د هغه پاکوالی ممکن نه وي مثلاً بې غسله يا بې تيممه پټ شوي وي او پر قبر يې خاوري هم اچول شوي وي نو بيا وهغه ته لمونځ ورکول دده پر قبر باندي په دغه حالت کي روا دی. که پر يوه مړی باندي بيله غسله او بيله تيممه لمونځ شوی وي او تر دفن وروسته معلومه شي چي هغه ته غسل نه وو ورکړه شوي نو دده پر قبر باندي دي دوهم ځل لمونځ وشي ځکه چي د اول ځل لمونځ نه دي صحيح شوی، اوس چي غسل ممکن نه دی نو لدې سببه لمونځ يې صحيح کيږي.

[بحرالرائق ص ١٧٩ دوهم ټوک، ردالمحتارص ٥٨٢-٥٩٢]

(٧) د مړي د بدن هغه حصه به پټه وي چي پټول يې واجب او ضروري دی، که مړی بالکل لغروي نو لمونځ ورکول روا نه دي [درمختارص ١٢١ اول ټوک، ردالمختارص ٥٨٢ اول ټوک]

(٨) مړی به د لمونځ کونکو و منځ ته وي که مړی د لمونځ کونکو

و شاته وي لمونخ يې نه صحيح كيږي.

[درمختارص ١٢١ لومړي ټوك، درمختارص ٥٨٢ اول ټوك]

همدارنگه د مړي موجوديت هم شرط دی که مړی موجود نه

وي نو د جنازې لمونخ جائز نه دی.

د جنازې په لمانځه کي دوه رکنه دي:

اول ثلورځله الله اکبر ويل چي هر تکبير د يوه رکعت په ځای

دریږي. دوهم قیامه یعنی په ولاړه د جنازې لمونخ کول، څرنگه

چي په نورو لمونځو کي دریدل فرض دي او بیله عذره یې

پریښودل جائز نه دي دلته هم داسي دي، د عذرا حکام لکه څنگه

چي هلته دي دلته هم دغسي دي.

د جنازې په لمانځه کي رکوع، سجده، قعده او داسي نور

نشته خو درې شيان پکي سنت دي:

(١) د الله ﷻ ثنا.

(٢) پر رسول ﷺ درود ويل.

(٣) مړي ته دعا کول.

د جنازې په لمانځه کي جماعت شرط نه دی که يو نفر يې

وکړي نوهم فرض ادا شو مگر په جماعت کول ډیر گټور دی ځکه

چي د گڼو مسلمانانو په جمع کي د دعا د قبليدو امید زیات وي.

د جنازې د لمانځه مستحبه او مسنونه طریقه داسي ده چي

مړی به په خپل مخ کي کنبیږدي امام به د مړي سینې ته برابر
ودریري خلگ به صفونه طاق جوړکړي یعنی درې یا پنځه یا اوه
او ټول به داسي نیت وکړي:

نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ صَلَاتِ الْجِنَازَةِ الشَّاءُ لِلَّهِ
تَعَالَى وَالصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِهِ وَالدُّعَاءِ لِهَذَا الْمَيِّتِ اقْتَدَيْتُ بِهَذَا لِأَمَامٍ
مُتَوَجِّهًا إِلَى جِهَةِ الْكَعْبَةِ الشَّرِيفَةِ.

ژباړه: نیت مي وکړ د زړه د اخلاصه خلور تکبیره لمونځ
کوم ثناء وایم الله ته درود ویم پر رسول د الله دعا کوم دغه میت
ته اقتدا مي ده په دغه حاضر امام پسي مخ مي دی پر لوري د
کعبې شریفې.

امام او مقتديان به د الله اکبر په ویلوسره لاسونه غوږوته
پورته کړي او ترنامه لاندي به یې ونیسي او دغه ثناء به ووايي:
سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.
بیا دي بل الله اکبر ووايي لاسونه دي نه بنوروي او دا درود دي ووايي:
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ
وَرَحِمْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ
بیادي الله اکبر ووايي لاسونه دي نه بنوروي او د مړي دعا

دي ووايي، که مری بالغ نارینه یا بالغه بنه وي:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا
وَذَكَرِنَا وَأُنثَانَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ
تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ.

په عینو احادیثو کي نوري دعاوي هم راغلي دي چی یوه
دغه دنارینه دپاره ده:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَعَفُ عَنهُ وَ أَكْرِمْ نُزُلَهُ
وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ وَأَغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالْثَلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ
الذُّنُوبِ كَمَا يُنْقَى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ وَأَبْدِلْهُ دَارًا
خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَ
أَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ.

بلکه امام شافعي (رح) دواړي دعاوي سره یو عای کړيدي
اولکه مخکي چي مو وويل چي په احادیثو کي نوري دعاوي هم
راغلي دي هره یوه چي یې خوبنه سي هغه دي ووايي.

که مری نابالغ هلک وو نو دا دعاوي ووايي:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِنَافِرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا اجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُشَفَّعًا

که مری نابالغه نجلی وی نو دادعا دی ووایی :
اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرْطًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا أَحْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً
وَمُشَفَّعَةً.

لدي دعا وروسته امام بيا الله اکبر وایی او سلام گرځوي له
سلام گرځولو سره لاسونه کښته پریښودل کيږي.
امام به هم تکبیرونه په لور آواز وایی او هم به سلام په لور
آواز وایی چي مقتديان یې واورې خو مقتديان به یې په کراره
سره وایی.

سنت او نقل لمونځونه

د سهار د لمانځه نه مخکې دوه رکعت له لمونځ سنت دي په
احاديثو کي یې ډیر تاکید راغلی دی، که کومه ورځ ناوخته سي
او د لمانځه وخت بالکل آخر وي چي صرف دوه رکعت له لمونځ
کیدای شي نو دوه رکعت فرض دي وکړي کله چي لمر راوخیږي
نو د سنتو قضاء دي راوړي.

د ماسپښین د څلور رکعتو فرضو څخه مخکې څلور رکعت
سنت او وروسته بیا دوه رکعت سنت ډیر ضروري دي بيله عذر
پریښودل یې سخته گناه ده.

د مازدیگر د څلور رکعت فرضو څخه مخکې څلور رکعت

سنت ډير ثواب لري خو دومره تأكيد يې نشته که چا و نه کړل
گنهگار نه دی او که يې وکړل ثواب يې ډير دی.

د ما بنام د درې رکعتو فرضو څخه وروسته دوه رکعته سنت
هم ډير ضروري دي او بيله عذره پريښودل يې گناه ده.

د ماسخفتن د څلور رکعتو وروسته دوه رکعته سنت هم ضروري
دي پريښودل يې سخته گناه ده، همدارنگه د فرضو څخه مخکي
څلور رکعته سنت کول ډير ثواب لري خو پريښودل يې گناه نه ده.

کوم سنت چي کول يې ضروري وي هغه مؤکد دي چي په يوه
شپه او ورځ کي دوولس (۱۲) رکعته دي، دوه د سهار، شپږ د
ماپنين دوه د ما بنام، دوه د ماخوستن.

په روژه کي تراويح او د شپي تهجد هم ځينو فقهاؤ په سنت
مؤکد کي شميرلي دي.

څومره لمونځونه چي د شريعت له طرفه مقرر دي که د هغه
څخه څوک زيات لمونځونه کوي چي څومره يې زړه وغواړي و
دي کړي ولي لمونځ کول بايد په مکروه وخت کي نه وي، د
فرض، واجب، سنت او وتر لمونځو څخه علاوه نور ټول نفل دي،
نفل چي څومره کوي هغومره يې ثواب ډير دي.

د بعضي نفلو ډير لوي ثواب دي او په لږ خواري سره
حاصليدلای شي لکه تحية الوضوء، اشراق، تحية المسجد،

صلوة التسبیح چي هر یو حاتته تفصیل لري :

تحية الوضوء: کله چي شوک اودس تازه کړي نو وروسته دي دوه رکعتہ نفل وکړي، په احاديثو کي يې ډير فضيلت راغلی دی خو چي په مکروه وخت کي نه وي.

صلوة الاشراق: د سهار دلمانحہ وروسته چي شوک بيله درود شريف او نورو اذکارو څخه د دنيا په کار مشغول نه شي کله چي لمربنه راوخيژي چي رڼايي سپينه شي او دوه رکعتہ نفل لمونځ وکړي د يوه حج او عمرې غوندی ثواب لري، که د سهار د لمانحہ څخه وروسته د دنيا په کار اخته شي بيا د لمر د راختمو څخه وروسته دوه رکعتہ نفل لمونځ وکړي هم اشراق بلل کيږي خو ثواب يې د مخکي نه کم دي، د څانگت د لمونځ په نوم هم ياديږي.

تحية المسجد: کله چي شوک په تطهير سره مسجد ته داخل شي د جماعت د دريدو څخه مخکي دوه رکعتہ نفل ادا کولو ته تحية المسجد وايي، رسول الله ﷺ فرمايي: له تاسو نه چي شوک مسجد ته داخل شي خو چي دوه رکعتہ نفل د تحية المسجد يې نه وي کړي نه دي کښيني، که جماعت تيار وي نو په جماعت کي گډون ډير افضل دي، د تحية المسجد نفل يوازي د ماښين، مازديگر او ماخستن د لمونځو تر مخه کيدای شي، د سهار د لمانحہ څخه مخکي يوازی دوه رکعتہ سنت سته او د

ما بنام د لمانحہ مخکي هم نفل لمونخ نه بنايې چي وکړل شي .
صلوة الاوابين: د ما بنام د لمانحہ خنخه وروسته لږ تر لږه
شپږ رکعتہ تر شل رکعتہ پوري نفل لمونخ کول د صلوة الايبين په
نوم سره ياديږي .

صلوة التهجد: د شپي په وروستۍ دريمه برخه کي نفل
لمونخ ادا کولوته د تهجد لمونخ ويل کيږي، د تهجد لمونخ تر
خلور رکعتہ کم او تر دوولس رکعتہ زيات نه دي .

صلوة التسبيح: په احاديثو کي د صلوة تسبيح ډير فضيلت
بيان شوي دي رسول الله ﷺ خپل تره حضرت عباس رضي الله عنه ته
فرمايې چي پدغه لمانحہ سره به ستا کوچنی، لوي، راتلونکي او
تير شوي گناهونه معاف شي، که طاقت لري نو هره ورځ دغه لمونخ
کوه، که نه په هفته کي يوه ځل، که نه په مياشت کي يو ځل، که نه
په کال کي يو ځل او که نه په ټول ژوند کي يو ځل ضرور وکړه .

د صلوة تسبيح طريقه داسي ده چي د څلورو رکعتونيت تړل
کيږي د **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ** وروسته پنځلس واره **سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ**
لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ ويل کيږي بيا تراعوذ بالله، بسم الله،
الحمد لله او سورت خنخه وروسته او د رکوع نه مخکي لس ځله،
په رکوع کي د **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ** وروسته لس ځله، چي د رکوع

خنه ولاړ سي په قومه کي لس ځله، په اوله سجده کي د سبحان ربي الاعلی وروسته لس ځله، چي د اولي سجدي خنخه راپورته سي او کښيني لس ځله، بيا په دوهمه سجده کي د سبحان ربي الاعلی وروسته لس ځله.

دارنگه دا تسبیح په يوه رکعت کي پنځه اویا (۷۵) ځله کيږي، وروسته چي و دوهم رکعت ته ولاړ سي د سورة فاتحه خنخه وروسته پنځه لس ځله ويل کيږي، همدارنگه په پاته رکعتو کي په بيان سوې طريقه سره عمل کول دي، په څلور رکعاتو کي درې سوه (۳۰۰) ځله ويل کيږي.

دا طريقه امام ترمذي (رح) د عبدالله ابن مبارک (رح) خنخه روايت کړيده، دا لمونځ غير له مکروه وخت خنخه بل هر وخت کول روا دی.

په کوم وخت کي لمونځ ماتول جائز دي

(۱) که څوک د موټر يا گاډي يا هوايي جهاز خنخه را کښته سوی وي واړه، بنځه يا سامان يې هلته پروت وي او دی لمونځ کوي خو هغه نقلیه حرکت کوي نو ده ته لمونځ ماتول جائز دي تر څو هغه نقلیه ورڅه ولاړه نه سي.

(۲) که مار، زمري يا هر درنده وليدل شي چي دده د ځان د پاره خطره وي لمونځ ماتول جائز دي.

(۳) که د چرگانو یا نورو مرغانو کودل خلاصه پاته وه سپی یا پیشو هغه لوري ته ولاړه او ویره وه چي وبه یې خوري نو لمونځ ماتول جائز دي.

(۴) که پر لمانځه ولاړ وو چا یې بوټونه یا کوم بل شی پورته کړ دا ویره وه که لمونځ پوره کوي غل به وتبستي نو لمونځ ماتول جائز دي.

(۵) که دېگ پر اور پروت وو پر جوش راغی او توپیدی که یې د ضایع کیدو قیمت د یوه درهم سره برابر وو نو د لمونځ ماتول جائز دي.

(۶) که په لمانځه کي د حاجت د رفع کولو ضرورت پیدا شو نو لازم دی چي لمونځ مات کړي او د ضرورت څخه ځان فارغ کړي.

(۷) که لمونځ کوونکي یو ږوند ولید او ویره وه چي په کوم کوهي یا کنده کي لویږي نو لمونځ ماتول فرض دی، که یې مات نه کړ او ږوند په کوهي کي ولویدی نو لمونځ کوونکی گنهگار دی.

(۸) که د کوم ماشوم په جامو اور لگیدلی وو او لمونځ کوونکي ولیدی نو د ماشوم د نجات دپاره لمونځ ماتول فرض دی.

(۹) که لمونځ کوونکي ته مور، پلار، انا، نیکه د کوم خاص ضرورت د پاره برغ وړ وکړي نو فرض لمونځ ماتول فرض دی، مثلاً مور سخته ناروغه وه په څه وجه راپورته کيږي یا پریوځي

بل شوک نه وي نو لمونځ دي مات کړي او د هغوی خدمت دي وکړي، که د خدمت بل شوک وي نو ضرورت نسته.

(۱۰) که سنت يا نفل لمونځ کوي مور، پلار، انا، نيکه ته معلومه نه وه چي دی يا دا لمونځ کوي، غږيې وروکړ نو لمونځ ماتول او هغوی ته ځواب ورکول واجب دي، که نه نو گنهگار دی. لمونځ نور هم ډير قسمونه لري او د لمانځه په هکله نور هم ډير مسائل شته لکه د تندر لمونځ، د استسقاء لمونځ، د استخاري لمونځ، په کعبه مکرمه د ننه لمونځ، د خوف (ويړي) لمونځ او داسي نور...

لکه څنگه چي دلته زموږ منظور يوازي د لمانځه اثبات او صحت دي نو لازم ونه گڼل شوه چي د لمانځه ټول اقسام او مسائل ذکر کړو.

د لمانځه مينه وال د نور معلومات په هکله ټول مسائل، اقسام، احکام او ارکان په مفصل ډول په شروط الصلوات، قدوري، رحمت بيان، جنتي کالي (بهشتی زيور) او داسي نورو د فقهي کتابو ته مراجعه وکړي ستاسو بريا زما آرزو ده.

(حاجی جان محمد کاکړ)

فَسَهِّلْ يَا إِلَهِي كُلَّ صَعْبٍ ❁ بِحُرْمَتِ سَيِّدِ الْاِبْرَارِ سَهِّلْ

ختم شو

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**